

WOJEWÓDZKI
URZĄD PRACY
W KIELCACH

**Studentów portret własny
- raport z badania
studentów kieleckich uczelni
2018**

STUDENTÓW PORTRET WŁASNY

**RAPORT Z BADANIA STUDENTÓW
KIELECKICH UCZELNI
2018**

**Wojewódzki Urząd Pracy
w Kielcach**

Wstęp

Badanie ankietowe studentów kieleckich uczelni, którego wyniki przedstawimy w niniejszym raporcie przeprowadzone zostało przez Wojewódzki Urząd Pracy we współpracy z Uniwersytetem Jana Kochanowskiego oraz Politechniką Świętokrzyską w ramach realizacji zadania określonego w *ustawie o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy* jako „współpraca ze szkołami wyższymi w zakresie wsparcia studentów, absolwentów i doktorantów szkół wyższych w wejściu na rynek pracy” (art. 8 ust. 1 pkt 16a)

Jak sugeruje tytuł raportu: *Studentów portret własny*, wyniki badania stanowią autodiagnozę studentów w obszarze ich aspiracji zawodowych, gotowości i motywacji do rozpoczęcia aktywnego życia zawodowego. Charakteryzują poziom zaangażowania młodych w różne formy życia społecznego i ich dotychczasową aktywność na rynku pracy. Ukazują identyfikowane przez samych studentów bariery i deficyty związane z rozpoczęciem kariery zawodowej oraz ewentualnym wyborem samozatrudnienia. Przedstawiają preferencje i oczekiwania studentów wobec przyszłej pracy, odsłaniając jednocześnie, przynajmniej częściowo, system ich wartości i życiowych priorytetów. Wyniki badania dają odpowiedzi na wiele pytań o to, czego potrzebują studenci, aby zwiększyć swój potencjał i zbudować przewagę konkurencyjną na rynku pracy, ale także mogą stanowić inspirację do dalszych badań pogłębiających poszczególne wątki badawcze.

Samoocena studentów odnosząca się do przydatnych na rynku pracy umiejętności oraz identyfikacja ich potrzeb rozwojowych i deficytów kompetencyjnych pozwoliły na sformułowanie wniosków i rekomendacji, które być mogą adresowane do uczelni wyższych, instytucji rynku pracy oraz organizacji pracodawców.

Polecając raport Państwu uwadze, dziękujemy za współpracę przy realizacji badania Władzom Uniwersytetu Jana Kochanowskiego oraz Politechniki Świętokrzyskiej. Dzięki ich przychylności udało się zgromadzić interesujący materiał badawczy, który może być wykorzystany w planowaniu działań wspierających studentów w ich wejściu na rynek pracy.

Dyrekcja i zespół badawczy WUP Kielce

GLÓWNE WNIOSKI

Odpowiedź na sformułowane w **celu głównym** badania pytanie o ocenę gotowości studentów kieleckich uczelni do wejścia na rynek pracy nie jest jednoznaczna. Sami zainteresowani poproszeni o autoocenę w tym zakresie uznają swoje przygotowanie do poruszania się po rynku pracy za *przeciętne* bądź *niskie*. Szczegółowa analiza wyników badania nie potwierdza jednak w pełni ich krytycznej autodiagnozy. Wiele wskazuje na to, że studenci dobrze znają realia funkcjonowania rynku pracy, chociaż nie wszystkie ich wybory, działania i decyzje dają im gwarancję sukcesu zawodowego. W poszczególnych kategoriach umiejętności przydatnych na rynku pracy mają dość wysoką ogólną samoocenę i przyznają sobie najczęściej oceny powyżej 3 (w przyjętej dla uśrednienia skali ocen od 1 do 4). Postrzegają siebie jako komunikatywnych i kooperatywnych, ale nie odnajdują się w sytuacjach wymagających samodzielności i odporności na stres. Sprawnie poruszają się w świecie internetu, ale znajomość specjalistycznych programów komputerowych zarezerwowana jest głównie dla studentów kierunków technicznych. Dostrzegają w sobie kreatywność, inicjatywę oraz umiejętności kognitywne, chociaż specyfika badania nie daje możliwości ustalenia czy interpretują je w sposób odpowiadający oczekiwaniom rynkowym. Większość wierzy w sens kształcenia na poziomie wyższym i jest zadowolona z dokonanego wyboru kierunku studiów, a mając taką możliwość, wybrałaby ponownie ten sam profil kształcenia.

Relatywnie wysoka samoocena potencjału zawodowego studentów przy jednoczesnej niskiej samoocenie własnego przygotowania do wejścia na rynek pracy sugeruje, że ich poczucie niepewności wynikać może bardziej ze świadomości nieuchronności zmiany jakości i sposobu dotychczasowego stylu życia, niż z obaw o realne szanse i dalszy rozwój zawodowy.

Wnioski w odniesieniu do **celów szczegółowych** badania:

1. Wiodącym powodem wyborów edukacyjnych większości studentów, niezależnie od profilu kształcenia są ich zainteresowania. Znaczące różnice pomiędzy studentami poszczególnych grup kierunków ujawniają się w przypadku kolejnych wskazywanych motywów, które mają charakter bardziej pragmatyczny i nawiązują do realiów rynkowych. Studenci kierunków technicznych uzasadniają swój wybór perspektywą *łatwego znalezienia pracy po zakończeniu studiów* i *prestżem przyszłego zawodu*, podczas gdy studenci kierunków humanistycznych, świadomi odmienności swojej sytuacji rynkowej, kierują się częściej swoimi potrzebami poznawczymi, doceniając bardziej takie aspekty studiowania, jak *wszechstronny rozwój intelektualny, osobowościowy i społeczny*. Wyniki badania nie potwierdzają obiegowej opinii o przypadkowości wyborów edukacyjnych studentów, wynikających z niezajomości realiów rynku pracy. Studenci podejmują decyzje co do kierunku studiów w sposób świadomy i uwzględniają konsekwencje swoich wyborów na rynku pracy. Istnieje natomiast potrzeba wspierania ich w procesie rozpoznawania potencjałów i predyspozycji zawodowych, najlepiej na etapie poprzedzającym podjęcie istotnych decyzji edukacyjnych.

2. Studenci są świadomi konieczności maksymalizowania swoich przyszłych szans na rynku pracy i przyjmują w tym zakresie różne strategie:
  - największy odsetek studentów decyduje się na gromadzenie doświadczeń zawodowych poprzez podejmowanie równoległe do studiowania prac dorywczych, najczęściej niezwiązanych z przyszłym zawodem, niewymagających wysokich kompetencji, a więc nietworzących ich realnej przewagi konkurencyjnej w wymiarze *stricte* zawodowym, ale dających im niewątpliwą możliwość poznania środowiska pracy,
  - około 1/3 badanych buduje swoje kompetencyjne *portfolio* poprzez uczestnictwo w różnorodnych formach aktywności pozaedukacyjnej, zdobywając doświadczenia organizacyjne i społeczne,
  - najrzadziej studenci wybierają opcję podnoszenia swojego potencjału w wymiarze formalnym, poprzez podejmowane studiów na drugim kierunku lub udział w kursach.
3. Większość studentów nie przejawia zainteresowania udziałem w zorganizowanych formach życia społecznego, pomimo ich dużej dostępności. Mniejszość, która wykazuje aktywność wykraczającą ponad standardowe ramy studiowania, najchętniej wybiera udział w pracach kół naukowych, a z działań o charakterze pozaedukacyjnym - najczęściej angażuje się w wolontariat oraz duszpasterstwo akademickie. Deklarowany niski poziom zaangażowania społecznego studentów jest zjawiskiem niepokojącym w kontekście utrzymującego się w Polsce problemu niskiego poziomu kapitału społecznego.
4. Oczekiwania studentów względem przyszłego zatrudnienia koncentrują się wokół *dobrej atmosfery w miejscu pracy* oraz *możliwości godzenia życia zawodowego z osobistym*, które cenią oni wyżej niż *perspektywę awansu i wysokich zarobków*. Najchętniej widzą siebie w roli pracownika instytucji publicznej, bardziej w charakterze "eksperta na etacie" w wyuczonym zawodzie, mniej - lidera czy menadżera. *Samodzielność w działaniu* jest najmniej cenionym przez nich aspektem pracy zawodowej. W przyszłości, w wymiarze ogólnospołecznym, postawy takie mogą przyczynić się do powstania zjawiska tzw. kryzysu liderów.
5. Własny biznes studenci postrzegają jako atrakcyjną alternatywę, jednak bardziej w kategoriach abstrakcyjnych lub czasowo nieokreślonych, bowiem ich gotowość do założenia działalności gospodarczej jest zdecydowanie mniejsza, gdy swoje plany zawodowe mają określić jako konkretny zamiar podjęcia realnych działań po zakończeniu studiów.
6. Studenci przejawiają umiarkowaną skłonność do migracji zarobkowych - dla ponad połowy miejscem pierwszego wyboru w poszukiwaniu pracy będzie województwo świętokrzyskie. Wyjazd za granicę rozważa ok. 1/4 badanych, ale dla zdecydowanej

większości z nich plan ten nie ma sprecyzowanego kształtu i jest tylko jedną z ewentualnych opcji rozwoju kariery zawodowej.

7. Myśląc o przyszłym zatrudnieniu, studenci podejmują różnorodne działania rozpoznawcze na rynku pracy. Najczęściej takie, które nie wymagają dużego zaangażowania i polegają na gromadzeniu informacji z internetu. W ramach działań bardziej proaktywnych uczestniczą w rekrutacjach u potencjalnych pracodawców i zorganizowanych spotkaniach z przedsiębiorcami.
8. Posiadają trafną ocenę tego, co może stanowić o przewadze konkurencyjnej kandydata do pracy: są świadomi znaczenia dodatkowych kompetencji i kwalifikacji oraz praktyki zawodowej zdobytej dzięki stażom u pracodawców. Cenią również możliwości, jakie stwarzają targi pracy, programy wymiany studentów i spotkania z doradcami zawodowymi.
9. Oceniając swoje szanse na zatrudnienie są świadomi własnych ograniczeń wynikających z braku doświadczenia zawodowego, który stanowi obiektywną barierę zatrudnialności młodych ludzi. Poza tym chętnie przerzucają odpowiedzialność za problemy zawodowe młodych ludzi na stronę pracodawców, uznając ich wymagania za zbyt wygórowane, zdecydowanie rzadziej lokują powody tych problemów ściśle po swojej stronie, wskazując na własne luki kompetencyjne.
10. Aspiracje zarobkowe studentów wydają się być zbieżne z możliwościami płacowymi pracodawców, ale zbieżność ta występuje głównie na poziomie deklarowanej najniższej pensji, a nie wynagrodzenia w pełni zadowalającego.
11. Analiza wyników badania pozwala w ramach dopuszczalnych uogólnień scharakteryzować badaną zbiorowość w oparciu o umowny podział na studentów kierunków humanistyczno-społecznych i technicznych. Uwzględniając dominujące cechy badanej zbiorowości można zidentyfikować pewne różnice pomiędzy postawami i strategiami edukacyjnymi realizowanymi przez studentów reprezentujących wskazane wyżej profile kształcenia. Różnice te, pomimo że nie w każdym badanym wymiarze mają wyraźne natężenie, można opisać w następujący sposób:

Studenci kierunków humanistyczno-społecznych

- są nieco mniej zadowoleni z dokonanego wyboru kierunku studiów
- w wyborze kierunku studiów rzadziej uwzględniają przyszłą pozycję zawodową na rynku pracy, a częściej względy natury psychospołecznej,

Studenci kierunków technicznych

- są bardziej przekonani co do trafności wybranego kierunku studiów
- w wyborze kierunku studiów częściej uwzględniają przyszłe szanse rynkowe i prestiż zawodu, przypisując mniejsze znaczenie względem natury psychospołecznej

związane z szeroko rozumianą socjalizacją

- częściej wykazują aktywność społeczną i zaangażowanie w różne formy działań pozaedukacyjnych
- częściej łączą studia z pracą zarobkową, która głównie ma charakter doraźny
- mają mniejsze oczekiwania wobec wysokości wynagrodzenia w pierwszej pracy
- głównym ich celem po studiach jest poszukiwanie pracy w swoim zawodzie, ale jednocześnie częściej deklarują gotowość szukania "jakiegokolwiek" pracy

- rzadziej angażują się w aktywność społeczną
- rzadziej łączą studia z pracą zarobkową, koncentrując się głównie na studiowaniu
- mają wyższe aspiracje zarobkowe w odniesieniu do pierwszej pracy
- głównym ich celem po studiach jest podjęcie pracy w swoim zawodzie i mają mniejszą gotowość do szukania "jakiegokolwiek" pracy

GLÓWNE REKOMENDACJE

Samooocena studentów odnosząca się do przydatnych na rynku pracy umiejętności oraz wyniki badania identyfikujące ich potrzeby rozwojowe i deficyty kompetencyjne pozwalają sformułować kilka istotnych zaleceń i sugestii, które w różnym stopniu adresowane być mogą do uczelni wyższych, instytucji rynku pracy oraz organizacji pracodawców.

Rekomendacje te dotyczą:

- zwiększenia kierowanej do studentów oferty zajęć warsztatowych z zakresu praktycznych umiejętności poruszania się po rynku pracy i technik usprawniających ich działania w tym obszarze,
- organizacji treningów przedsiębiorczości z wykorzystaniem nowoczesnych narzędzi i technik dostępnych w tym zakresie, łącznie z kreowaniem takich form, jak akademickie inkubatory lub preinkubatory przedsiębiorczości,
- organizacji treningów z zakresu zarządzania stresem, pomocy w wypracowaniu metod przetwarzania stresu i napięcia w czynnik energetyzujący, prowadzący do zmiany funkcjonowania,
- stworzenia już na etapie kształcenia warunków do angażowania młodych w realizację projektów społecznych, które podniosą ich poczucie sprawczości, podmiotowości,

a tym samym - zwiększą potrzebę świadomego udziału w budowaniu kapitału społecznego w Polsce,

- zwiększenia oferty programów stażowych dla studentów i zapewnienia ich wysokiej jakości, dzięki czemu stażyści poznają nie tylko środowisko pracy, ale nabędą realne, praktyczne umiejętności zawodowe, które stworzą ich przewagę konkurencyjną na rynku pracy, nawet jeśli staż nie zakończy się stałym zatrudnieniem,
- organizacji akademickich targów pracy i spotkań z pracodawcami, dającymi możliwość nawiązania bezpośredniego kontaktu z przedsiębiorcami,
- upowszechniania wśród pracodawców wiedzy na temat specyfiki nowego pokolenia pracowników, dla którego rozwój i awans zawodowy nie jest inwestycją bezwarunkową, stanowiącą główny cel ich życia oraz uświadomienie menadżerom z *generacji X* lub *baby boomers*, że koniecznie będzie podjęcie dialogu z młodym pokoleniem pracowników z *generacji Y* i *Z*, również poprzez dostosowanie wewnętrznej organizacji pracy do ich potrzeb.

Cel i metodologia badania

Celem głównym badania *Studentów portret własny* była ocena gotowości studentów kieleckich uczelni (studiujących w trybie stacjonarnym) do wejścia na rynek pracy. Szczegółowe cele jakie zostały postawione przed zespołem badawczym dotyczyły:

- 1) poznania motywów wyboru kierunku studiów oraz oceny trafności tego wyboru,
- 2) rozpoznania występujących wśród studentów postaw w zakresie planów i aspiracji zawodowych oraz czynników mających wpływ na ich kształtowanie,
- 3) poznania oczekiwań badanych względem przyszłej pracy,
- 4) oceny gotowości badanych do podjęcia działalności gospodarczej,
- 5) oceny gotowości badanych do podejmowania zatrudnienia poza miejscem zamieszkania, w tym emigracji zarobkowej,
- 6) charakterystyki wskazanych przez badanych własnych barier i deficytów związanych z rozpoczęciem kariery zawodowej,
- 7) powiązania postaw studentów z realizowanymi przez nich strategiami edukacyjnymi.

Do osiągnięcia celów szczegółowych niezbędne było poznanie odpowiedzi na następujące pytania badawcze:

- 1)
  - Na jakim kierunku studiów kształcą się badani?
  - Jakie były powody wyboru kierunku studiów ?
  - Czy badani są zadowoleni ze swojego wyboru?
- 2)
  - Czy badani pracowali lub pracują zarobkowo?
  - Czy praca ta jest/była związana z kierunkiem studiów?
  - Czy badani wiążą swoją przyszłość z wyuczonym zawodem?
- 3)
  - Jakie są oczekiwania płacowe badanych w pierwszej pracy po ukończeniu studiów?
  - W jakim miejscu pracy chcieliby być zatrudnieni ?
  - Jakie aspekty pracy zawodowej uważają za najważniejsze?
- 4)
  - Czy badani rozważają możliwość samozatrudnienia?
- 5)
  - Gdzie (w jakim zasięgu terytorialnym) badani zamierzają szukać pracy ?
  - Czy zamierzają pracować poza granicami Polski?
- 6)
  - Jak badani oceniają poszczególne aspekty studiów (zdobycie wiedzy, rozwój osobowościowy, zdobycie umiejętności praktycznych, przygotowanie do pracy zawodowej, nawiązywanie kontaktów i relacji międzyludzkich, przygotowanie do funkcjonowania na rynku pracy) ?
  - Jak badani oceniają posiadane umiejętności?

7)

Czy występuje **zależność** pomiędzy **kierunkiem studiów a:**

- zadowoleniem ze studiów,
- skłonnością do podejmowania pracy zawodowej w trakcie studiów,
- oczekiwaniami płacowymi w pierwszej pracy,
- skłonnością do samozatrudnienia,
- mobilnością zawodową badanych,
- samooceną umiejętności i kompetencji badanych,

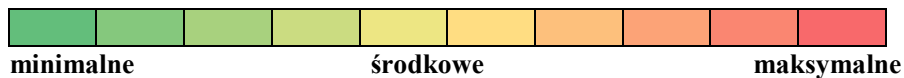
Badanie zostało przeprowadzone na w roku akademickim 2017/2018, wśród studentów studiów stacjonarnych, uczących się na dwóch największych kieleckich uczelniach: Uniwersytecie Jana Kochanowskiego (UJK) oraz Politechnice Świętokrzyskiej (PŚK). Z badania wyłączono studentów pierwszego roku studiów licencyjnych/inżynierskich.

Do przeprowadzenia badania wykorzystano kwestionariusz ankiety internetowej (CAWI), dystrybuowanej za pośrednictwem akademickich biur karier. Wiadomość z zaproszeniem do wzięcia udziału w badaniu wraz z linkiem do ankiety, została wysłana drogą mailową do wszystkich studentów spełniających warunki udziału w badaniu.

Sposób prezentacji wyników

W tabelach dla łatwiejszej orientacji zastosowano topograficzny typ kolorowania, nawiązujący do sposobu kolorowania map: wartościom względnie niskim odpowiada kolor zielony, przeciętnym - żółty, względnie wysokim - czerwony, czyli kolejno: wartość minimalną, środkową i maksymalną. Przy kolorowaniu topograficznym w tabeli prezentującej zróżnicowane wartości zawsze wystąpi pełna gama kolorów (od zielonego, przez żółty, po czerwony).

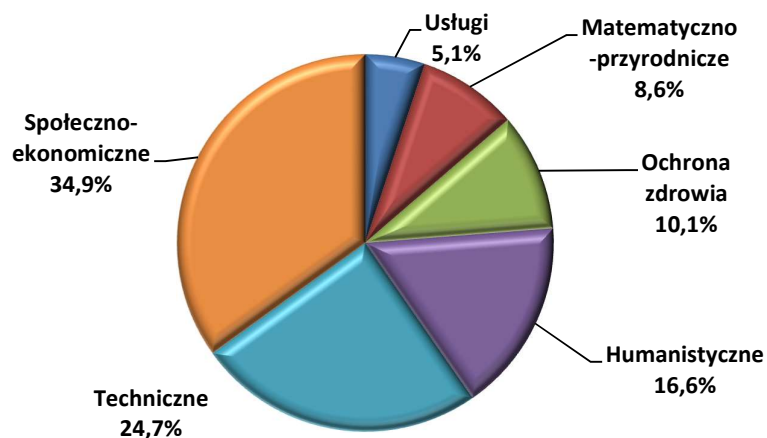
Wartości:

Opis badanej populacji

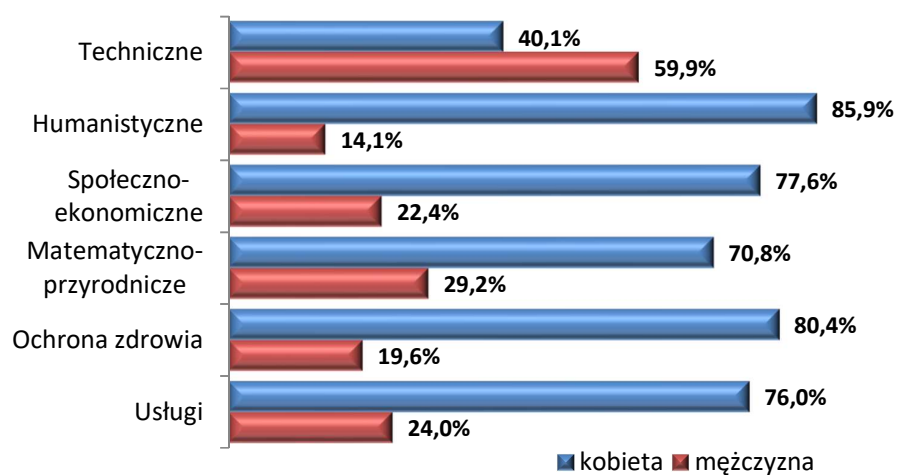
Według danych GUS¹ w roku akademickim 2016/17 w województwie świętokrzyskim studiowało ponad 26 tysięcy osób, spośród których około 70% stanowili studenci dwóch największych, publicznych kieleckich uczelni - Uniwersytetu Jana Kochanowskiego i Politechniki Świętokrzyskiej. W systemie studiów stacjonarnych studiowało 3/4 z nich. W badaniu wzięło udział 1.879 osób.

Struktura badanych według grup kierunków

Wśród respondentów niemal 70% stanowiły kobiety. Najwyższy udział kobiet odnotowano na kierunkach humanistycznych oraz związanych z ochroną zdrowia, najniższy - na kierunkach technicznych.

Struktura badanych według płci

¹ Szkolnictwo wyższe w roku akademickim 2016/2017, GUS, dane wstępne

WYNIKI BADAŃ

1. Motywy wyboru kierunku studiów

Motywacje młodych ludzi, które skłaniały ich do wyboru profilu kształcenia są istotnym aspektem badania studentów, ponieważ w toku studiów przekładają się one na poziom zaangażowania w zdobywanie wiedzy, na poziom zadowolenia z podjętej decyzji, a w dalszej kolejności - na ostateczne rezultaty kształcenia. Rozpoznanie motywów wyboru kierunku studiów może być przyczynkiem do dalszych badań nad uwarunkowaniami określonych efektów studiowania, a także materiałem pomocniczym dla doradców wspierających maturzystów w identyfikacji ich preferencji i zainteresowań istotnych przy podejmowaniu decyzji o ścieżce edukacyjnej.

Wiodącym powodem wyboru studiów wskazywanym przez studentów we wszystkich grupach kierunków była zgodność wybranego profilu kształcenia z *zainteresowaniami* - taką motywacją kierowało się ponad 70% badanych studentów. Dużą rolę odegrało również przeświadczenie o *możliwości łatwego znalezienia pracy po ukończeniu studiów* na danym kierunku - taki czynnik brał pod uwagę niemal co trzeci badany. Dla ponad 1/4 ważny był *prestż zawodu i związana z nim pozycja społeczna*. Wybór kierunku nie jest też zawsze wyborem w pełni samodzielnym - sugestie rodziny wzięło pod uwagę ponad 20% badanych.

Zestaw motywów, którymi kierowali się studenci w podejmowaniu decyzji o wyborze studiów można uznać za typowy w tej sferze działań i refleksji młodych ludzi. Dużo bardziej interesujący jest fakt, że motyw wyboru kierunku studiów są tym czynnikiem, który spośród wszystkich badanych wymiarów, najbardziej zróżnicował respondentów według grup kierunków. Największe różnice w motywacji ujawniły się pomiędzy reprezentantami kierunków technicznych i humanistycznych, szczególnie w 3 obszarach:

- *perspektywę łatwego znalezienia pracy* za jeden z wiodących powodów swojego wyboru uznało prawie 48% studentów kierunków technicznych i niespełna 12% humanistów;
- *prestż zawodu i związana z nim pozycja społeczna*: najczęściej wskazywane były przez respondentów reprezentujących kierunki techniczne (39%), a najrzadziej powoływali się na ten motyw humaniści (12,3%);
- *chęć poznania nowych ludzi* była istotna dla ponad 30% humanistów i zaledwie 14% „techników”.

Motywy wyboru kierunku studiów według grup kierunków

Co zmotywowało Cię do wyboru kierunku studiów?	Grupa kierunków					
	techniczne	humanistyczne	społeczno-ekonomiczne	matematyczno-przyrodnicze	ochrona zdrowia	usługi
Moje zainteresowania	70,8%	86,1%	62,7%	73,0%	80,2%	78,1%
Sugestie rodziców i rodziny	22,1%	23,2%	20,5%	31,4%	29,4%	24,0%
Sugestie, pomysły znajomych/kolegów	13,2%	13,2%	14,2%	17,6%	5,9%	16,7%
Porady doradców zawodowych	5,2%	6,1%	6,5%	5,0%	2,1%	3,1%
Renoma i prestiż uczelni	6,5%	4,5%	9,4%	5,0%	4,3%	5,2%
Prestiż zawodu i związana z nim pozycja społeczna	39,0%	12,3%	30,6%	20,8%	26,2%	18,8%
Wymóg obecnego pracodawcy	3,0%	3,5%	3,2%	0,6%	1,6%	1,0%
Perspektywa łatwego znalezienia pracy po wybranym kierunku studiów	47,6%	11,6%	35,5%	19,5%	35,8%	35,4%
Chęć poznania nowych ludzi	13,9%	30,3%	24,4%	22,0%	24,1%	27,1%
Nie wiem/trudno powiedzieć	8,4%	7,7%	11,3%	10,7%	8,6%	5,2%

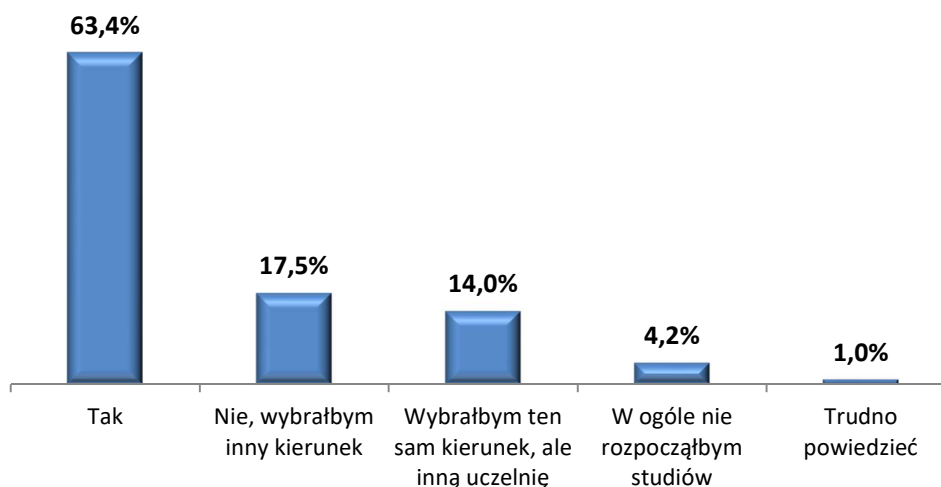
Opisany wyżej rozkład odpowiedzi dotyczący motywacji wskazuje, że studenci decydujący się na kształcenie na tzw. kierunkach masowych w grupie kierunków humanistycznych są świadomi tego, że ich wybór nie daje im gwarancji łatwego znalezienia pracy, ani też nie zapewnia prestiżu i związanej z nim pozycji społecznej. Dokonując wyboru nie kierują się zatem względami rynkowymi, konkretnymi perspektywami zawodowymi, ale własnymi potrzebami poznawczymi, związanymi z rozwojem osobistym, intelektualnym, jak i szeroko rozumianą socjalizacją, a więc motywacjami bliskimi klasycznej idei kształcenia uniwersyteckiego. Najistotniejsze jest przy tym to, że wybór taki jest wyborem świadomym, uwzględniającym dalsze jego konsekwencje. Nie wynika więc on z nieznamości realiów rynku pracy. Wniosek taki może być ważnym przyczynkiem w dyskusji na temat niedopasowania kompetencyjnego na rynku pracy oraz konsekwencji upowszechnienia kształcenia na poziomie wyższym.

2. Ocena trafności wyboru kierunku studiów

Słuszność wyboru kształcenia na poziomie wyższym najlepiej weryfikowana jest poprzez sukces zawodowy absolwentów uczelni, kiedy mogą już oni ocenić otrzymaną stopę zwrotu z inwestycji, jaką stanowi podjęcie i ukończenie studiów. Badanie, którego wyniki przedstawiamy daje możliwość spojrzenia na ten aspekt nie przez pryzmat obiektywnych mierników, ale z perspektywy subiektywnej oceny, jaką sami studenci formułują względem dokonanego przez siebie wyboru. Oczywiście jest przy tym zastrzeżenie, że na ocenę taką wpływ mają zarówno czynniki instytucjonalne, jak i indywidualne, a rozdzielenie ich w ramach przeprowadzonego badania nie jest możliwe.

Większość badanych ocenia swój wybór edukacyjny jako słuszny, ponad 3/4 z nich, gdyby miało taką możliwość, ponownie wybrałoby kierunek, który obecnie studiuje. Z tej grupy co siódmy zmieniłby jedynie uczelnię. Studenci, których odpowiedzi wskazują na pewien rodzaj rozczarowania studiowaniem są najciekawszą w sensie badawczym grupą respondentów. Nie stanowią oni grupy homogenicznej - są wśród nich zarówno tacy, którzy poddają w wątpliwość trafność decyzji co do wybranego przez siebie kierunku - i oni stanowią ponad 17% ogółu badanych - jak i tacy, którzy kwestionują samą ideę kształcenia na poziomie wyższym (4,2%). Charakterystyczne jest, że spośród osób które uważają, że dokonały niewłaściwego wyboru kierunku studiów 2/3 to ci, którzy nie potrafili wskazać jednoznacznie motywu, jakim kierowali się przy wyborze profilu kształcenia. Może to oznaczać, że niezadowolenie w ich przypadku nie wynika z czynników instytucjonalnych, zewnętrznych, a bardziej jest wynikiem dość przypadkowej, nieugruntowanej indywidualnej decyzji, związanej z niewłaściwie rozpoznanym profilem osobowości zawodowej.

Czy dzisiaj wybrałabyś/wybrałbyś ten sam kierunek studiów?

Ze swojego wyboru najbardziej zadowoleni są studenci kierunków medycznych oraz technicznych (w obydwu przypadkach to niemal 68%). Wątpliwości co do słuszności wyboru mają najczęściej studenci kierunków matematyczno-przyrodniczych (24,2%), a zastanawiających się nad ogólną potrzebą studiowania najwięcej jest wśród studentów

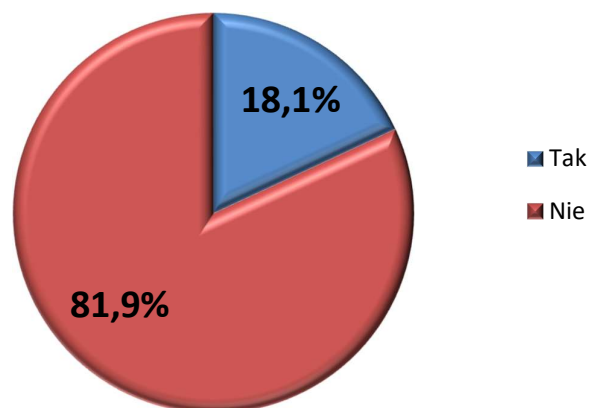
kierunków związanych z usługami, chociaż i tak stanowią oni niewielki odsetek respondentów w tym profilu kształcenia - 8,3%.

Ocena trafności wyboru kierunku według grup kierunków

Czy dzisiaj wybrałaś/wybrałbyś ten sam kierunek studiów?	Grupa kierunków					
	techniczne	humanistyczne	społeczno- ekonomiczne	matematyczno- przyrodnicze	ochrona zdrowia	usługi
Tak	67,6%	63,0%	63,0%	50,9%	67,7%	60,4%
Nie, wybrałbym inny kierunek	12,7%	18,0%	18,6%	24,2%	19,0%	16,7%
Wybrałbym ten sam kierunek, ale inną uczelnię	14,7%	14,1%	13,2%	18,6%	10,1%	14,6%
W ogóle nie rozpocząłbym studiów	3,5%	3,2%	4,6%	6,2%	2,1%	8,3%
Trudno powiedzieć	1,5%	1,6%	0,6%	0,0%	1,1%	0,0%

Dla większości badanych obecny kierunek studiów jest pierwszym i dotychczas jedynym: tylko ok. 18% badanych przyznało, że w przeszłości byli lub obecnie są studentami innego kierunku. Wybory studentów „dwukierunkowych” są najczęściej bardzo spójne - studiując określony kierunek wybierają jako uzupełniający drugi należący do tej samej grupy kierunków. Są więc konsekwentni w wyborze profilu kształcenia, a studiowanie drugiego kierunku jest dla nich najwyraźniej sposobem na zbudowanie przewagi konkurencyjnej na rynku pracy i widocznym dla przyszłych pracodawców przejawem ich potencjału. Najwięcej „dwukierunkowców” jest wśród studiujących dziedziny związane z usługami, niemal co czwarty student tych kierunków przyznaje, że nie jest to jego jedyny kierunek studiów. Najmniej skłonni do dwutorowej ścieżki edukacyjnej są studenci kierunków technicznych i matematyczno-przyrodniczych, dla niemal 85% z nich obecnie studiowany kierunek jest pierwszym i jedynym.

Czy obecnie studiujesz/lub w przeszłości studiowałaś/eś na innym kierunku?

3. Ocena umiejętności nabytych w trakcie studiów

Ogólna samoocena badanych studentów wynikająca z częściowych ocen, jakie wystawiają oni swoim poszczególnym umiejętnościom jest dość wysoka – w przyjętej dla uśrednienia skali ocen od 1 do 4 dla poszczególnych kategorii, przeważają oceny powyżej 3.

W zestawie umiejętności przydatnych w pracy zawodowej, respondenci najwyżej ocenili te związane z *obsługą programów biurowych typu MS Office* oraz *wykorzystaniem internetu*. Studenci, którzy uznali swoje kompetencje w tym zakresie za wysokie stanowili znaczącą większość we wszystkich grupach kierunków, poza ochroną zdrowia, w obrębie której studenci wykazują większą ostrożność w autoocenie tych umiejętności.

Większość badanych uważa również, że ich mocną stroną są kompetencje społeczne: *współpraca w grupie*, *komunikatywność*, a także *samoorganizacja*, *terminowość*. Ciekawe jest, że z wielu badań pracodawców wynika, że są to właśnie te obszary, w których pracodawcy identyfikują znaczące deficyty kompetencyjne u swoich pracowników. Pytaniem więc otwartym pozostaje czy wysoka samoocena w tym zakresie występująca wśród obecnych studentów - a więc przyszłych kadr polskiej gospodarki - zostanie pozytywnie zweryfikowana przez ich potencjalnych pracodawców w przyszłości. Optymistyczne w tym kontekście jest jednak to, że, jak przedstawiono w dalszej części raportu, 85% badanych studentów ma już doświadczenia pracy zarobkowej. Są to, jak deklarują respondenci, najczęściej doświadczenia pracy niezwiązane z przyszłym zawodem, ale można domniemywać, że w wystarczającym stopniu stwarzają one studentom możliwość skonfrontowania się ze środowiskiem pracy, a tym samym - zweryfikowania swojej samooceny w oparciu o realne oczekiwania pracodawców. Studentów wysoko oceniających swoje kompetencje z zakresu *komunikacji interpersonalnej* i *współpracy w grupie* najwięcej jest w obszarze nauk humanistycznych (blisko 64% studentów z wysoką autoocena), najmniej – w grupie kierunków technicznych (odpowiednio dla wymienionych wyżej umiejętności: 49% i 52,9%). Wysoko oceniona umiejętność *samoorganizacji* jest domeną studentów w grupie kierunków usługowych (63,5%), a *terminowość* - w grupie kierunków społeczno-ekonomicznych (61,5%).

Słabiej wypada ogólna samoocena badanych w odniesieniu do *znajomości specjalistycznych programów komputerowych* oraz umiejętności *obsługi i montażu urządzeń technicznych*. Tu jednak pojawiają się istotne i oczywiste różnice kierunkowe, a linia podziału biegnie pomiędzy studentami kierunków technicznych i matematyczno-przyrodniczych a pozostałymi. Sprawność *obsługi specjalistycznych programów komputerowych* opanowana na poziomie wysokim jest udziałem 32,3% studentów technicznych i 24,2% matematyczno-przyrodniczych, a najbardziej samokrytyczni w tym zakresie są studenci ochrony zdrowia, wśród których wysokie noty przyznało sobie tylko 9,1% badanych. W kategorii *obsługa i montaż urządzeń technicznych* grupa studentów, którzy mają przewagę kompetencyjną jest analogiczna do kategorii poprzedniej (jedynie ich udział w swoich grupach kierunków obniża się do ok. 23%), a na przeciwległym biegunie znajdują się humaniści, wśród których tylko 11% postrzega swoje umiejętności jako wysokie. Podobnie oczywiste różnice pomiędzy kierunkami uwidaczniają się w autoocenie umiejętności *wykonywanie obliczeń*. Tutaj również najbardziej pewni swoich

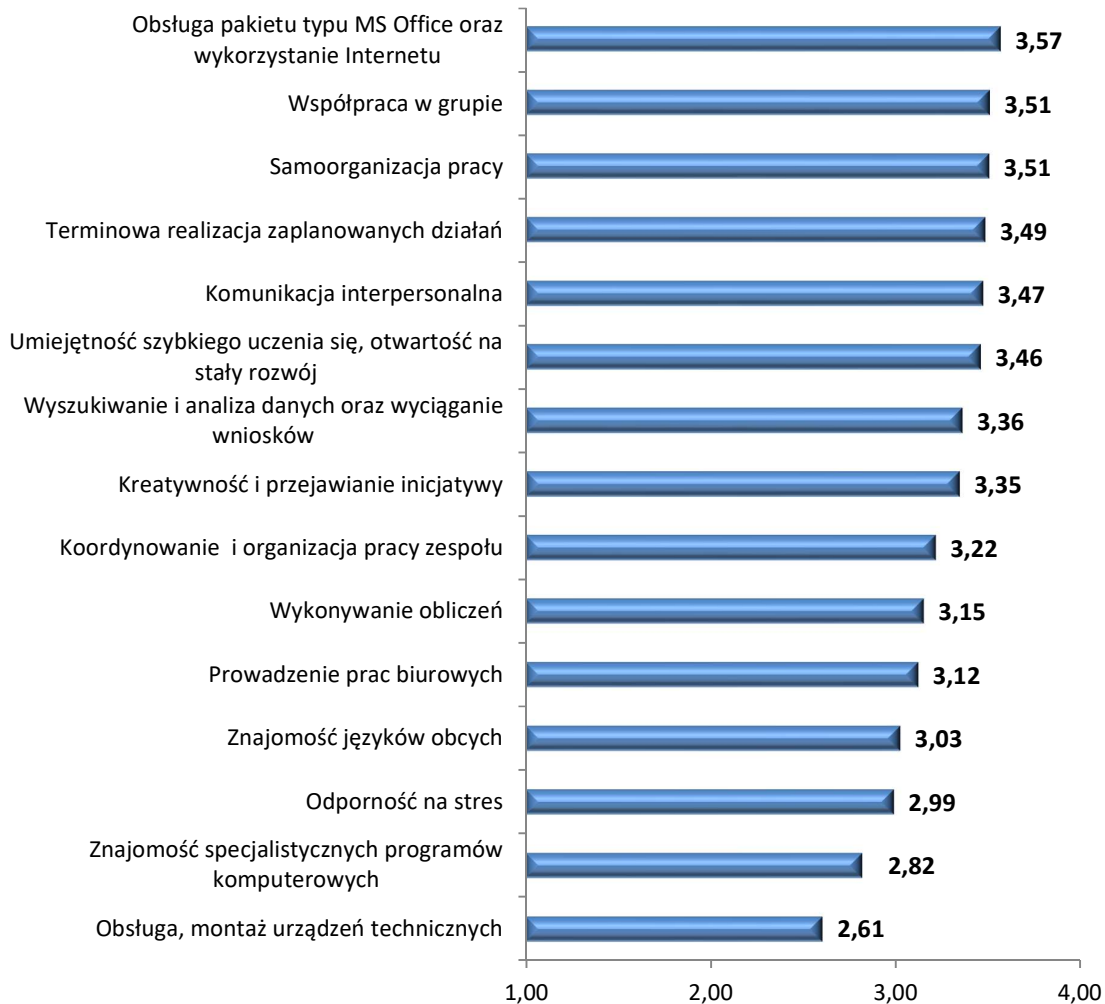

możliwości są reprezentanci kierunków technicznych (48,4% określa je jako wysokie) oraz matematyczno-przyrodniczych (43,1%), a najmniej – humaniści, spośród których wysokie noty wystawiło sobie 17% studentów. Warto też zwrócić uwagę na występujący w tym zestawie specyficznych umiejętności znaczny udział studentów, którzy w poszczególnych kategoriach przyznają sobie oceny średnie. Analiza autodiagnozy studentów w podziale na kierunki przeprowadzona w oparciu o łączną ocenę (poziom *wysoki i średni*) - nie prowadzi jednak do zasadniczo odmiennych od przedstawionych wyżej wniosków i nie zmienia obsady na pozycjach liderów w tych obszarach kompetencji.

Mniej więcej w połowie rozkładu ocen znajdują się *kreatywność i przejawianie inicjatywy, wyszukiwanie i analiza danych oraz wyciąganie wniosków oraz umiejętność szybkiego uczenia się, otwartość na stały rozwój* ze średnimi ocen w wysokości odpowiednio: 3,35; 3,36; 3,46. Ten zestaw umiejętności, mieszczący się w szeroko rozumianej kategorii kompetencji kognitywnych stanowi szczególnie ważny element zasobów, które powinny być w posiadaniu osób z wykształceniem na poziomie wyższym. Stanowią one w dużym stopniu o faktycznym potencjale intelektualnym, a tym samym wpływają często na przebieg kariery zawodowej. Studenci wszystkich grup kierunków wykazują dużą zbieżność w ocenie swoich umiejętności w powyższym obszarze. Nie występują tu wyraźne linie podziału wynikające ze specyfiki profilu kształcenia, które uzasadniałyby dokonanie analizy wyników według kierunków. Udział osób, które wśród ogółu badanych wystawiają sobie oceny wysokie wynosi: 45,5% w kategorii *kreatywność i przejawianie inicjatywy*, 41,6% w *wyszukiwaniu i analizie danych oraz wyciąganiu wniosków* oraz 55% w *umiejętności szybkiego uczenia się, otwartości na stały rozwój*. Specyfika badania nie pozwala jednak na pogłębienie tego wątku i rozpoznanie czy studenci interpretują powyższe umiejętności w sposób dający się przełożyć na ich potencjał zawodowy, a w konsekwencji – na oczekiwania rynku.

Zastanawiająca jest dość niska uogólniona autoocena studentów odnosząca się do ich umiejętności *radzenia sobie ze stresem*. Tu również nie uwidoczniły się istotne różnice ze względu na grupy kierunków, co może oznaczać, że problem z odpornością na stres jest cechą dotyczącą całej badanej zbiorowości, a wręcz - charakterystyczną cechą pokoleniową. Pogłębienie przyczyn takiej autodiagnozy studentów dotyczącej ich reakcji w sytuacjach stresowych wydaje się być ciekawym wątkiem psychologicznym, jednak jako taki wykracza poza zakres niniejszego badania. Analiza wyników badania wykazała natomiast, że istnieje związek pomiędzy deklarowanym poziomem radzenia sobie w sytuacjach stresowych a poziomem aktywności społecznej respondentów. Studenci, którzy postrzegają siebie jako osoby odporne na stres, mają też największą skłonność do angażowania się w różne formy życia zbiorowego. Spośród osób, które deklarują uczestnictwo w tego typu działaniach 73% oceniło swoją odporność na stres jako wysoką lub średnią. Postawy proaktywne i gotowość do koncentracji na realizacji zadań ponadnormatywnych może więc być u młodych ludzi związana z ich umiejętnością zarządzania stresem. Założenia badania nie przewidywały jednak ustalenia tego, jaki jest kierunek związku przyczynowo-skutkowego pomiędzy wymienionymi czynnikami.

Jak oceniasz swoje aktualne umiejętności (w skali od 1 do 4)?

Samoocena umiejętności studentów według grup kierunków

Poziom umiejętności:	Grupy kierunków						
	techniczne	humanistyczne	społeczno-ekonomiczne	matematyczno-przyrodnicze	ochrona zdrowia	usługi	Ogółem
Obsługa pakietu typu MS Office oraz wykorzystanie Internetu							
Wysoki	75,7%	59,6%	62,4%	68,1%	43,5%	66,7%	64,1%
Średni	22,0%	32,2%	31,9%	28,1%	39,2%	30,2%	29,8%
Niski	2,2%	6,5%	5,1%	3,8%	12,9%	3,1%	5,2%
Brak umiejętności	0,2%	1,6%	0,6%	0,0%	4,3%	0,0%	1,0%
Współpraca w grupie							
Wysoki	52,9%	63,6%	61,8%	61,6%	60,8%	61,1%	59,8%
Średni	34,2%	30,5%	32,8%	30,2%	32,8%	34,7%	32,7%
Niski	11,4%	4,9%	4,6%	7,5%	4,8%	3,2%	6,5%

Brak umiejętności	1,5%	1,0%	0,8%	0,6%	1,6%	1,1%	1,1%
Samoorganizacja pracy							
Wysoki	53,6%	58,3%	59,0%	57,1%	56,5%	63,5%	57,4%
Średni	39,0%	35,9%	35,9%	37,9%	37,6%	34,4%	36,9%
Niski	6,5%	4,9%	4,5%	3,7%	3,8%	2,1%	4,8%
Brak umiejętności	0,9%	1,0%	0,6%	1,2%	2,2%	0,0%	0,9%
Terminowa realizacja zaplanowanych działań							
Wysoki	51,6%	57,7%	61,5%	57,5%	54,0%	57,3%	57,1%
Średni	38,7%	32,3%	32,7%	31,9%	36,9%	32,3%	34,4%
Niski	9,0%	8,4%	4,9%	8,1%	7,0%	9,4%	7,2%
Brak umiejętności	0,7%	1,6%	0,9%	2,5%	2,1%	1,0%	1,2%
Komunikacja interpersonalna							
Wysoki	49,0%	63,8%	55,3%	57,9%	61,5%	59,4%	56,2%
Średni	41,9%	28,8%	39,0%	35,2%	33,7%	35,4%	37,0%
Niski	8,6%	6,5%	4,8%	6,3%	3,2%	5,2%	6,0%
Brak umiejętności	0,4%	1,0%	0,9%	0,6%	1,6%	0,0%	0,8%
Umiejętność szybkiego uczenia się, otwartość na stały rozwój							
Wysoki	54,1%	54,5%	55,2%	53,8%	60,1%	52,1%	55,0%
Średni	38,0%	36,7%	37,1%	34,2%	33,0%	43,8%	36,9%
Niski	7,1%	8,4%	7,1%	10,8%	5,3%	4,2%	7,3%
Brak umiejętności	0,9%	0,3%	0,6%	1,3%	1,6%	0,0%	0,8%
Wyszukiwanie i analiza danych oraz wyciąganie wniosków							
Wysoki	43,3%	42,8%	41,5%	37,7%	37,1%	44,7%	41,6%
Średni	53,4%	50,3%	53,2%	57,9%	58,1%	52,1%	53,6%
Niski	3,1%	5,9%	4,6%	3,8%	3,2%	3,2%	4,2%
Brak umiejętności	0,2%	1,0%	0,6%	0,6%	1,6%	0,0%	0,6%
Kreatywność i przejawianie inicjatywy							
Wysoki	43,3%	54,7%	42,7%	42,4%	45,7%	50,5%	45,5%
Średni	46,8%	38,2%	46,1%	49,4%	45,1%	45,3%	45,1%
Niski	8,8%	5,5%	10,2%	5,7%	6,5%	4,2%	8,0%
Brak umiejętności	1,1%	1,6%	0,9%	2,5%	2,7%	0,0%	1,4%
Koordinowanie i organizacja pracy zespołu							
Wysoki	36,1%	37,3%	37,6%	48,1%	37,5%	41,5%	38,3%
Średni	46,2%	47,9%	48,2%	44,9%	47,3%	50,0%	47,4%
Niski	16,1%	12,9%	11,8%	5,1%	12,5%	7,4%	12,3%
Brak umiejętności	1,6%	2,0%	2,4%	1,9%	2,7%	1,1%	2,1%
Wykonywanie obliczeń							
Wysoki	48,4%	17,0%	34,2%	43,1%	22,4%	27,1%	34,2%
Średni	44,9%	46,9%	52,0%	49,4%	55,7%	59,4%	49,9%
Niski	6,1%	27,2%	11,2%	7,5%	18,6%	10,4%	12,8%

Brak umiejętności	0,7%	8,8%	2,6%	0,0%	3,3%	3,1%	3,0%
Prowadzenie prac biurowych							
Wysoki	33,8%	30,5%	46,3%	32,1%	17,6%	29,5%	35,7%
Średni	48,5%	45,1%	40,2%	48,4%	51,1%	51,6%	45,4%
Niski	13,8%	16,3%	11,4%	15,7%	21,6%	14,7%	14,3%
Brak umiejętności	3,9%	8,1%	2,2%	3,8%	9,7%	4,2%	4,5%
Znajomość języków obcych							
Wysoki	25,4%	38,8%	16,3%	29,6%	21,2%	16,8%	23,9%
Średni	57,0%	46,3%	61,1%	50,3%	57,1%	57,9%	56,1%
Niski	16,4%	14,3%	21,2%	17,6%	19,6%	24,2%	18,6%
Brak umiejętności	1,1%	0,7%	1,4%	2,5%	2,1%	1,1%	1,3%
Odporność na stres							
Wysoki	29,4%	24,7%	26,6%	34,6%	38,8%	28,1%	29,0%
Średni	45,0%	46,4%	46,3%	34,0%	42,0%	49,0%	44,7%
Niski	23,2%	25,0%	23,5%	25,2%	16,5%	19,8%	22,9%
Brak umiejętności	2,4%	3,9%	3,6%	6,3%	2,7%	3,1%	3,5%
Znajomość specjalistycznych programów komputerowych							
Wysoki	32,3%	17,6%	15,3%	24,2%	9,1%	19,8%	20,3%
Średni	52,3%	44,2%	47,4%	56,5%	39,8%	45,8%	48,0%
Niski	14,1%	27,2%	29,6%	14,3%	37,6%	32,3%	24,9%
Brak umiejętności	1,3%	11,0%	7,7%	5,0%	13,4%	2,1%	6,7%
Obsługa, montaż urządzeń technicznych							
Wysoki	23,9%	10,7%	14,7%	22,8%	17,5%	20,9%	17,7%
Średni	37,3%	37,7%	37,7%	41,1%	39,5%	47,3%	38,6%
Niski	33,3%	28,7%	31,7%	29,7%	24,9%	23,1%	30,3%
Brak umiejętności	5,5%	22,8%	15,9%	6,3%	18,1%	8,8%	13,4%

Istotnym czynnikiem różnicującym samoocenę umiejętności studentów jest ich płeć. Mężczyźni wyżej oceniają swoje kompetencje techniczne - związane z obsługą i montażem maszyn, kognitywne - związane z analizą danych i wyciąganiem wniosków oraz matematyczne - związane z wykonywaniem obliczeń. Kobiety przyznają sobie wyższe noty w obszarach związanych ze współpracą w grupie, komunikacją interpersonalną, samoorganizacją i terminowością wykonywanych zadań oraz prowadzeniem prac biurowych. W zakresie umiejętności radzenia sobie ze stresem samoocena kobiet jest znacząco niższa od samooceny mężczyzn. Najmniejsze różnice między płciami dotyczą postrzegania swoich kompetencji w zakresie kreatywności oraz przejawiania inicjatywy, za które zarówno kobiety, jak i mężczyźni wystawili sobie bardzo zbliżone, umiarkowane wysokie oceny.

Różnice w stopniu opanowania poszczególnych umiejętności są, zgodnie z charakterem badania, wynikiem subiektywnych ocen i nie muszą odpowiadać rzeczywistym potencjałom

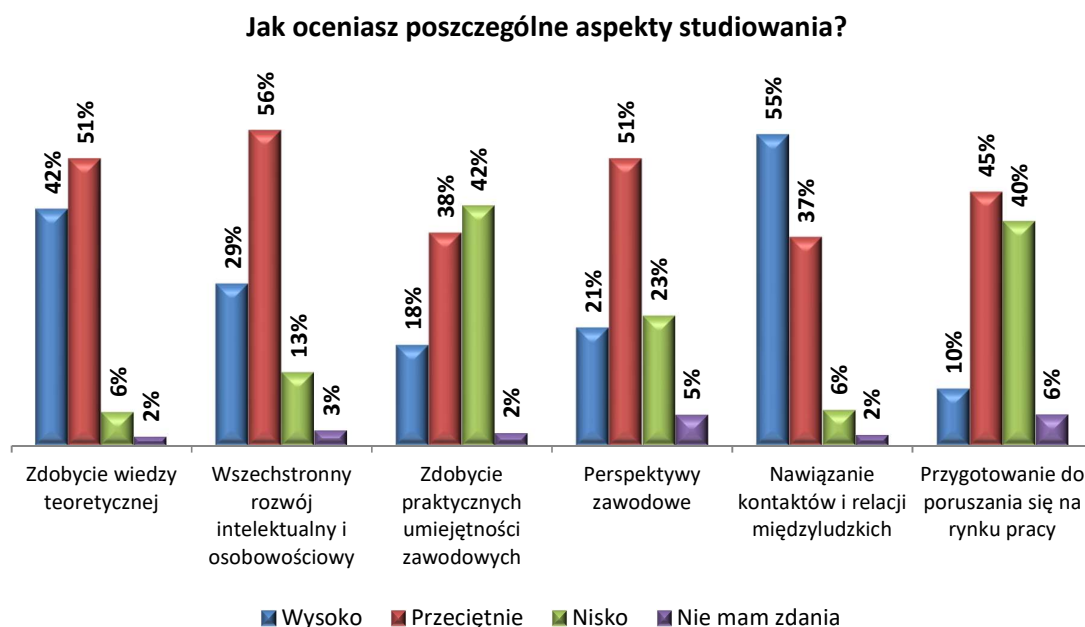
studentów, ciekawe jest jednak to, że wpisują się w stereotypowy obraz cech przypisywanych kobietom, których atutem jest budowanie relacji i zapewnianie szeroko rozumianego ładu organizacyjnego oraz cech mężczyzn, których domeną częściej jest technika oraz język cyfr i obliczeń.

Odsetek respondentów deklarujących wysoki poziom poszczególnych umiejętności (wg płci)

4. Ocena poszczególnych aspektów studiowania

Kolejna kategoria, która została poddana ocenie studentów jest znacznie szersza niż opisane wyżej umiejętności i obejmuje *poszczególne aspekty studiowania*. Najwyżej studenci ocenili triadę takich wymiarów studiowania, jak: *wszechstronny rozwój intelektualny i osobowościowy, zdobycie wiedzy teoretycznej oraz nawiązanie kontaktów i relacji międzyludzkich*. Okazuje się, że sposób, w jaki studenci postrzegają proces odbywania studiów nawiązuje do tradycyjnego modelu kształcenia uniwersyteckiego, w którym problem stosowalności wiedzy i jej praktyczny wymiar schodzi na dalszy plan, a priorytetem jest tworzenie studentom warunków do wszechstronnego rozwoju i poszukiwań intelektualnych. Respondenci doceniają te aspekty studiowania, które z założenia wzbudzają w młodych ludziach potrzeby poznawcze i przygotowują do dokonywania stałej, krytycznej refleksji nad sobą i światem. Traktują uczelnie również jako miejsce spotkań, nawiązywania relacji, różnorodnych oddziaływań, które z reguły dynamizują proces socjalizacji młodych ludzi. Uzupełnieniem takiego sposobu postrzegania studiowania są niższe oceny przyznane takim wymiarom jak: *zdobycie praktycznych umiejętności zawodowych czy przygotowanie do poruszania się po rynku pracy*. Specyfika tych aspektów studiowania polega jednak na tym, że ich pełna ocena może być dokonana dopiero po zakończeniu pełnego cyklu kształcenia, zwłaszcza po konfrontacji z realiami rynku pracy. Można wręcz w obydwu przypadkach uznać, że nabywanie takich umiejętności to proces, który wykracza poza ramy kilkuletniego toku kształcenia formalnego. Wartym zauważenia wyjątkiem, jeśli chodzi o ocenę praktycznych umiejętności, są wysokie noty przyznane przez studentów kierunków związanych z ochroną zdrowia, a więc tych, w których bezpośrednio przygotowanie do wykonywania przyszłego zawodu ma ściśle określony charakter. Ponad 40% spośród tych studentów przyznało aspektowi *zdobycie praktycznych umiejętności zawodowych* oceny wysokie, a jedynie 18,5% - niskie. W żadnej z pozostałych grup kierunków struktura ocen nie układa się aż tak korzystnie.

Ocena poszczególnych aspektów studiowania według kierunków

Poziom oceny	Grupy kierunków						
	techniczne	humanistyczne	społeczno- ekonomiczne	matematyczno- przyrodnicze	ochrona zdrowia	usługi	Ogółem
Zdobycie wiedzy teoretycznej							
Wysoko	41,0%	44,4%	39,9%	46,6%	45,0%	35,4%	41,8%
Przeciętnie	51,8%	46,9%	52,8%	46,0%	50,3%	52,1%	50,7%
Nisko	5,6%	6,4%	5,8%	5,0%	4,2%	11,5%	5,9%
Nie mam zdania	1,5%	2,3%	1,5%	2,5%	0,5%	1,0%	1,6%
Wszechstronny rozwój intelektualny i osobowościowy							
Wysoko	24,4%	35,0%	29,4%	27,3%	27,5%	28,1%	28,6%
Przeciętnie	58,4%	50,8%	55,3%	58,4%	60,8%	46,9%	55,7%
Nisko	13,8%	11,6%	12,5%	11,2%	10,1%	25,0%	12,9%
Nie mam zdania	3,4%	2,6%	2,9%	3,1%	1,6%	0,0%	2,7%
Zdobycie praktycznych umiejętności zawodowych							
Wysoko	11,2%	23,8%	11,4%	23,6%	40,2%	19,8%	17,8%
Przeciętnie	39,2%	41,5%	32,6%	42,9%	41,3%	34,4%	37,5%
Nisko	47,2%	32,5%	53,0%	31,7%	18,5%	44,8%	42,4%
Nie mam zdania	2,4%	2,3%	3,0%	1,9%	0,0%	1,0%	2,2%
Perspektywy zawodowe							
Wysoko	24,4%	14,1%	19,6%	13,7%	34,4%	18,8%	20,8%
Przeciętnie	51,1%	53,1%	52,4%	47,8%	38,6%	59,4%	50,7%
Nisko	17,9%	28,3%	22,1%	32,3%	23,8%	18,8%	22,9%
Nie mam zdania	6,7%	4,5%	5,9%	6,2%	3,2%	3,1%	5,5%
Nawiązanie kontaktów i relacji międzyludzkich							
Wysoko	52,6%	55,3%	54,8%	55,3%	64,6%	46,9%	55,0%
Przeciętnie	38,4%	32,5%	38,1%	37,3%	30,2%	47,9%	36,8%
Nisko	6,9%	9,3%	5,8%	5,6%	3,7%	3,1%	6,3%
Nie mam zdania	2,2%	2,9%	1,4%	1,9%	1,6%	2,1%	1,9%
Przygotowanie do poruszania się na rynku pracy							
Wysoko	7,8%	11,6%	11,1%	6,2%	13,8%	8,3%	10,1%
Przeciętnie	42,8%	44,1%	46,4%	41,0%	49,7%	41,7%	44,8%
Nisko	41,5%	39,5%	37,1%	46,6%	33,9%	47,9%	39,6%
Nie mam zdania	8,0%	4,8%	5,3%	6,2%	2,6%	2,1%	5,5%

5. Modele aktywności pozakształceniowej

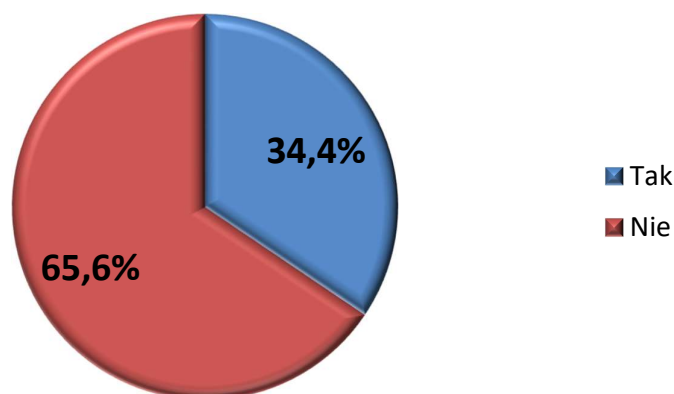
Jednym z ważniejszych aspektów badania było rozpoznanie występujących wśród studentów modeli aktywności pozakształceniowej, ich udziału w różnych zorganizowanych formach życia zbiorowego, w wymiarze społecznym i zawodowym. Dokonanie pomiaru aktywności społecznej młodych ludzi jest szczególnie interesujące nie tylko dlatego, że stanowi ona jeden z ważniejszych atrybutów kapitału społecznego, ale przede wszystkim ze względu na to, że

obecni studenci, w przeciwieństwie do swoich rodziców, są pokoleniem wolnym od doświadczenia oddziaływania ustroju antydemokratycznego i mają pełną swobodę działania oraz wyrażania swoich opinii, zarówno na gruncie prywatnym i publicznym. Ze względu na charakter omawianego badania, istotne było rozpoznanie aktywności społecznej studentów w takim wymiarze, który mniej lub bardziej pośrednio przełożyć się może na budowanie potencjału i wizerunku studentów jako przyszłych kandydatów do pracy. Z tych samych powodów badaniu poddano skłonność studentów do gromadzenia pierwszych doświadczeń zawodowych.

5.1 Aktywność społeczna

Zaangażowanie w szeroko rozumianą działalność wykraczającą poza obowiązki wynikające z programu kształcenia deklaruje ok. 1/3 badanych studentów.

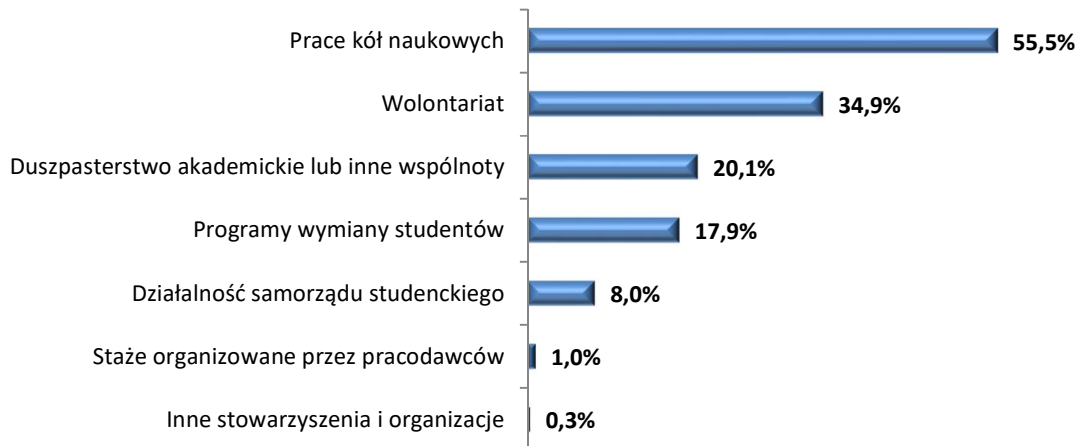
Czy angażujesz się w działalność różnego rodzaju organizacji, ruchów społecznych, przedsięwzięć naukowych, aktywizujących zawodowo itp.?

Spośród tych, którzy zadeklarowali jakąkolwiek aktywność wychodzącą poza standardowe ramy studiowania, ponad połowa (55,5%), decyduje się na udział w *pracach kół naukowych* funkcjonujących na terenie uczelni. Na drugim miejscu wśród wskazań (34,9%) znalazło się uczestnictwo w *wolontariacie*, który spośród wymienionych w badaniu zestawu działań studentów, jest najbliższy aktywności społecznej w jej najczystszej, definicyjnym rozumieniu. Ponad 20% studentów z kategorii aktywnych przynależy do *duszpasterstwa akademickiego lub innych wspólnot o charakterze religijnym*, co jest interesującym przejawem potrzeb młodzieży w zakresie formacji nie tylko intelektualnej, ale i duchowej. *Programy wymiany studentów* są udziałem niespełna 18% respondentów, ale uczestnictwo w nich jest warunkowane obiektywnymi ograniczeniami związanymi zarówno z dostępnością miejsc w programie, jak i koniecznością spełnienia przez kandydatów określonych kryteriów rekrutacyjnych.

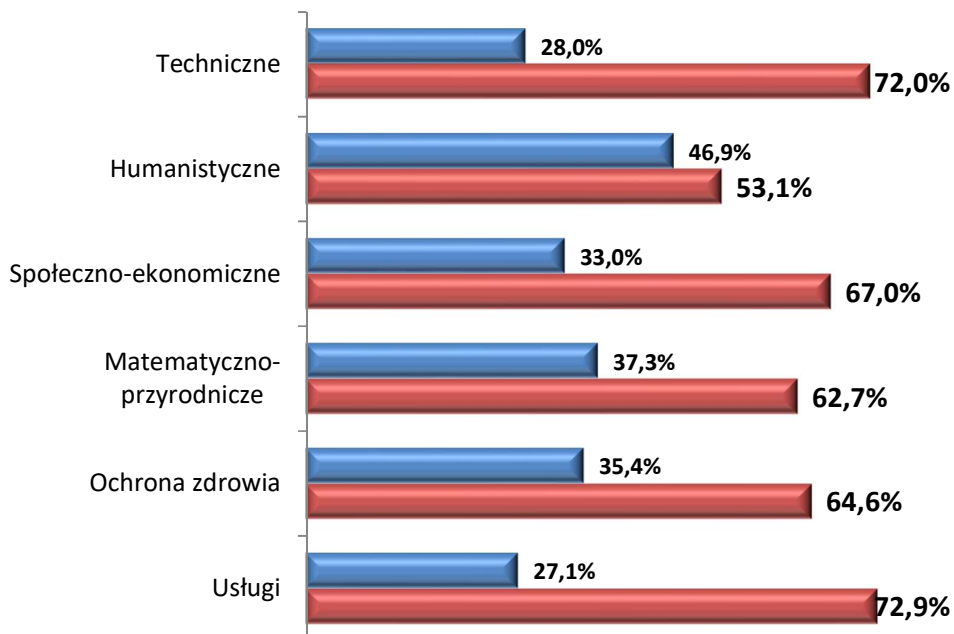

W jaką działalność angażujesz się w trakcie studiów?

Zaangażowanie studentów rozpatrywane w podziale na grupy kierunków jest najwyższe wśród humanistów, najniższe wśród studentów studiów technicznych i kierunków związanych z usługami. Jednak w obrębie każdej grupy kierunków studenci „zaangażowani” stanowią wyraźną mniejszość, jedynie w grupie kierunków humanistycznych proporcje pomiędzy „zaangażowanymi” a „niezaangażowanymi” są bliższe równowagi.

Zaangażowanie studentów według grup kierunków

Szczegółowa analiza aktywności studentów według grup kierunków i według rodzajów działalności wskazuje, że najpopularniejsza forma aktywności studenckiej, jaką jest udział

w *pracach kół naukowych*, najbardziej przyciąga studentów kierunków matematyczno-przyrodniczych (81,5%) oraz technicznych (67%). Drugi w rankingu popularności rodzaj aktywności - *wolontariat* - najczęściej wybierają studenci kierunków usługowych (54,5%), ochrony zdrowia (45,2%) oraz humaniści (44,8%). *Duszpasterstwo akademickie* jest domeną studentów kierunków związanych z usługami (36,4%) oraz humanistów (31,5%). Skrajnie niskie, a wręcz bliskie zeru, jest zaangażowanie studentów w działalność *innych stowarzyszeń i organizacji*, świadczące o niewielkiej skłonności młodych do organizowania się wokół określonych wartości i celów, które mają charakter inny niż duchowy (oceniając rzecz w kontekście poziomu uczestnictwa studentów w *duszpasterstwie akademickim*). Rozpatrywane w tym ujęciu wskaźniki udziału studentów w *wolontariacie* sugerują, że jest to bardziej aktywność o charakterze akcyjnym, nie - zorganizowana działalność wolontariacka w mniej lub bardziej ustrukturyzowanych formach.

Aktywność społeczna studentów według grup kierunków

W jaką działalność się angażujesz?	Grupa kierunków					
	techniczne	humanistyczne	społeczno-ekonomiczne	matematyczno-przyrodnicze	ochrona zdrowia	usługi
Działalność samorządu studenckiego	7,0%	4,9%	8,3%	20,4%	6,5%	0,0%
W prace koła/kół naukowych	67,0%	42,7%	58,0%	81,5%	48,4%	13,6%
Stáže organizowane przez pracodawców	0,9%	0,0%	2,4%	0,0%	0,0%	0,0%
W wolontariat	24,3%	44,8%	32,7%	20,4%	45,2%	54,5%
W programy wymiany studentów	18,3%	14,0%	26,8%	5,6%	11,3%	9,1%
Działalność Duszpasterstwa akademickiego lub innych wspólnot religijnych	10,4%	31,5%	14,1%	20,4%	25,8%	36,4%
Działalność innych stowarzyszeń i organizacji	0,9%	0,0%	0,5%	0,0%	0,0%	0,0%

Wynikająca z badania niewielka skłonność studentów do włączania się w różne formy współdziałania społecznego, przy jednocześnie ich dużej dostępności, nasuwa więc mało budujące przypuszczenie o niewielkim zainteresowaniu studentów wkładem w budowę społeczeństwa obywatelskiego. Jest to wprawdzie konkluzja odnosząca się do obecnego etapu ich życia, która nie przesądza o postawie w przyszłości, ale rodzi obawę, że charakteryzująca dzisiejszych studentów niska aktywność może w przyszłości ograniczać zdolność do kreowania sieci powiązań bazujących na zaufaniu oraz zdobywania kompetencji niezbędnych do tworzenia kapitału społecznego, zwłaszcza pomostowego. Identyfikacja przyczyn takich postaw nie była celem omawianego badania. Można jedynie w oparciu o dostępne analizy poświęcone pokoleniu, którego reprezentantami są badani studenci domniemywać, że u podstaw leży przeniesienie uwagi i aktywności młodych do internetu, brak poczucia sprawczości i wpływu na otaczającą ich rzeczywistość.

Odrębną jednak kwestią, do rozważenia w innym przedsięwzięciu badawczym, jest to, na ile przyczyna tak nikłego udziału młodzieży w organizacjach, stowarzyszeniach, inicjatywach społecznych tkwi w samych tych organizacjach i wypracowanych przez nie formułach przyciągania młodych, tudzież ich braku. Nie da się bowiem wykluczyć, że społeczny potencjał młodzieży istnieje, ale rozmią się z modelami uczestnictwa i aktywności proponowanymi przez sieć konwencjonalnie działających instytucji.

5.2 Aktywność zawodowa

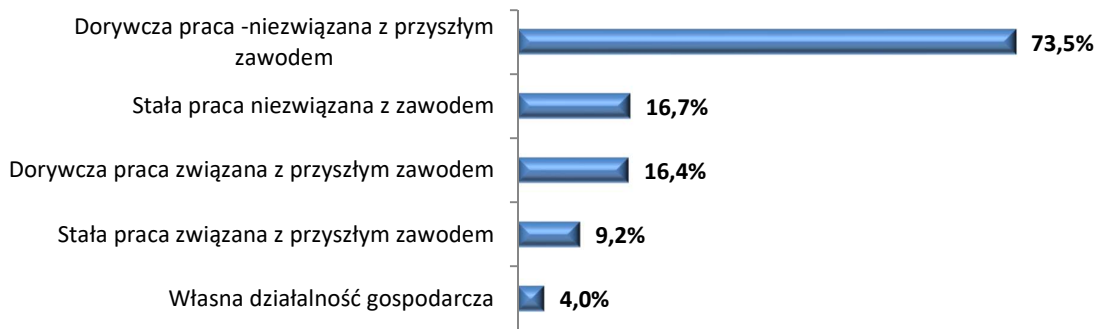
Obraz społecznej aktywności studentów dopełniają wyniki przedstawiające ich aktywność na rynku pracy. Niemal 85% badanych przyznaje, że w czasie studiów pracuje lub pracowała zarobkowo. Najwięcej jest ich wśród studentów kierunków humanistycznych (91,7%), najmniej w grupie kierunków technicznych (81,5%).

Doświadczenie pracy zarobkowej według grup kierunków

Czy kiedykolwiek pracowałeś/teś lub pracujesz zarobkowo?	Grupa kierunków						Ogółem
	techniczne	humanistyczne	społeczno-ekonomiczne	matematyczno-przyrodnicze	ochrona zdrowia	usługi	
Tak	81,5%	91,7%	84,9%	84,5%	81,9%	88,4%	84,7%
Nie	18,5%	8,3%	15,1%	15,5%	18,1%	11,6%	15,3%

Doświadczenie pracy zarobkowej najczęściej nie jest związane ze studiowanym kierunkiem, czyli z przyszłym zawodem respondentów. Praca podejmowana przez studentów zwykle ma charakter tymczasowy, umożliwiający godzenie jej z zajęciami na uczelni, co jest zrozumiałe ze uwagi na fakt, że badaniem objęci zostali studenci studiów dziennych. Ze względu na dorywczystość, a więc w domyśle - niewymagający wysokich kwalifikacji - charakter pracy, można rozważać, czy taka aktywność zawodowa studentów przyczynia się do budowania ich przyszłych przewag konkurencyjnych na rynku pracy, czy też stanowi ona wyłącznie rodzaj doraźnego wsparcia finansowego. Nie rozstrzygając jednoznacznie tej kwestii można w oparciu o dostępne wyniki badań pracodawców stwierdzić, że wszelkie doświadczenia pozwalające młodym ludziom poznać ład instytucjonalny wynikający ze stanu zatrudnienia, są traktowane na rynku pracy jako atut. Nie bez znaczenia jest też wspomniany wyżej fakt, że większą skłonność do podejmowania pracy zarobkowej podczas studiów przejawiają studenci studiów humanistycznych, a więc ci, których do wyboru kierunku nie motywowała „*perspektywa łatwego znalezienia pracy*”. Świadomość studentów, że wybrany kierunek nie gwarantuje szybkiego podjęcia zatrudnienia może więc przekładać się na ich większą determinację w gromadzeniu doświadczeń zawodowych (nawet w wydaniu prac doraźnych). W przypadku tej grupy studentów aktywność zawodową można zatem uznać za jedną z obieranych przez nich strategii podnoszenia swoich szans na rynku pracy po zakończeniu studiów.

Rodzaje pracy podejmowanej w trakcie studiów

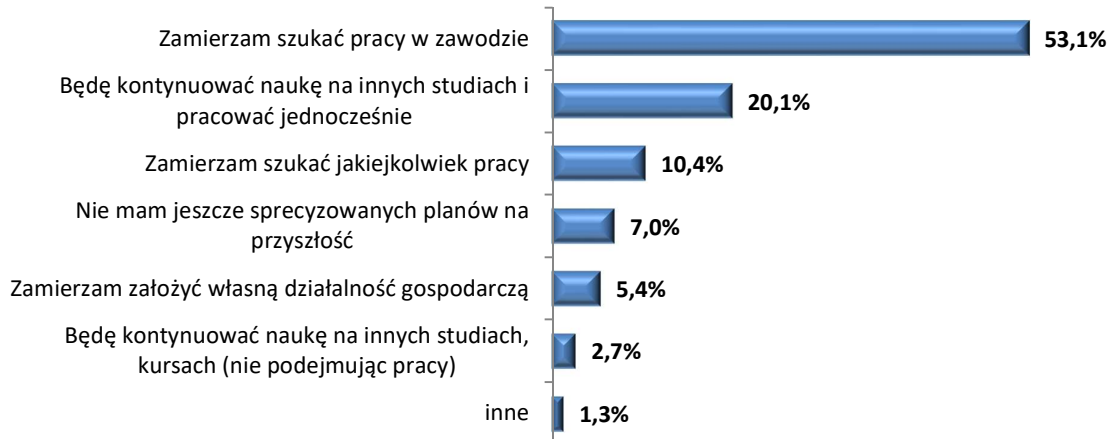

6. Plany zawodowe na przyszłość

Wynikający z badania poziom obecnej aktywności zawodowej studentów warto uzupełnić o obraz przedstawiający ich plany zawodowe po zakończeniu studiów. Szczególnie istotne wydaje się być ustalenie, czy wiążą oni swoją przyszłość z wyuczonym zawodem, gdyż nawiązuje to do kwestii autooceny studentów w zakresie trafności wybranego kierunku, a w aspekcie znacznie szerszym - może stanowić przyczynek do rozważań na temat dopasowywania popytu i podaży na rynku pracy.

Zamiar związania swojej przyszłości z zawodem zgodnym z kierunkiem studiów zadeklarowała ponad połowa ankietowanych (53%). W ich przypadku można zatem mówić zarówno o trafności wyboru kierunku, jak i racjonalności samego planu podjęcia pracy (wybierają zawód, do którego są przygotowani). Dalsze plany edukacyjne, w połączeniu z wykonywaniem pracy lub bez jej podejmowania, ma blisko 23% studentów. Zamiar poszukiwania „jakiegokolwiek pracy” wyraził co dziesiąty respondent - najczęściej studenci kierunków humanistycznych i społeczno-ekonomicznych. Można to traktować jako przejaw zwątpienia studentów w przyszłe szanse na rynku pracy (ze względu na pejoratywny wydźwięk określenia „jakakolwiek praca”) albo przyjęcie interpretację bardziej optymistyczną i uznać, że wynika to z różnorodności stanowisk pracy, jakie mogą objąć osoby kończące studia w wymienionych wyżej grupach kierunków. Studentów bez sprecyzowanych planów na przyszłość jest niewiele, bo tylko 7% wśród badanych. W tej grupie respondentów jest najwięcej tych, którzy wcześniej wyrazili wątpliwości co do słuszności decyzji o wyborze kierunku studiów. Najbardziej zdecydowane plany zawodowe po opuszczeniu uczelni mają studenci kierunków technicznych oraz studenci kierunków usługowych: w tych grupach jest najwyższy odsetek osób, które deklarują podjęcie pracy zgodnej z zawodem i najniższy - osób bez pomysłu na najbliższą przyszłość.

Plany po zakończeniu studiów

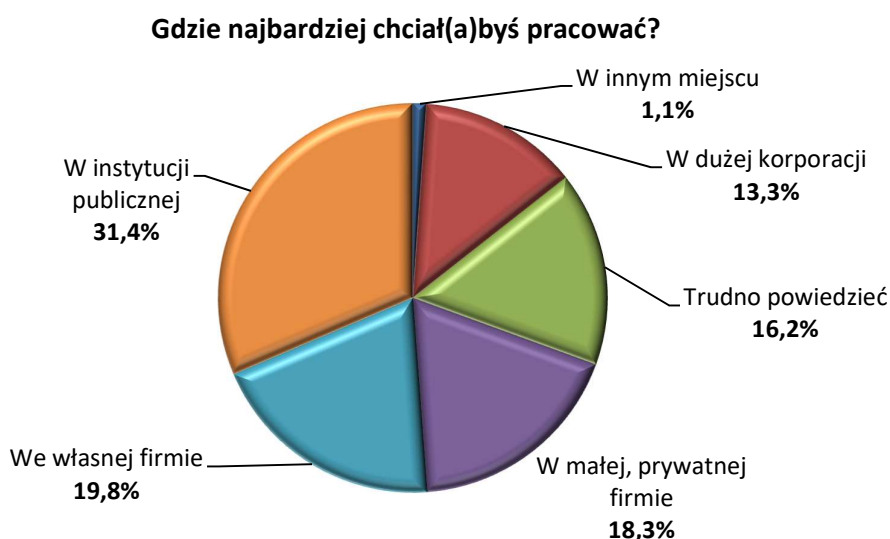

Plany zawodowe po zakończeniu studiów według grup kierunków

Po zakończeniu studiów:	Grupa kierunków					
	techniczne	humanistyczne	społeczno-ekonomiczne	matematyczno-przyrodnicze	ochrona zdrowia	usługi
Zamierzam szukać pracy w zawodzie	57,4%	52,4%	53,2%	51,6%	49,7%	61,5%
Zamierzam szukać jakiegokolwiek pracy	7,3%	12,5%	14,1%	10,0%	10,6%	9,4%
Zamierzam założyć własną działalność gospodarczą	7,1%	6,4%	4,4%	3,1%	5,8%	4,2%
Będę kontynuować naukę na innych studiach, kursach (nie podejmując pracy)	3,9%	1,0%	2,9%	1,9%	3,7%	0,0%
Będę kontynuować naukę na innych studiach i pracować jednocześnie	19,4%	19,9%	17,6%	19,3%	20,6%	20,8%
Nie mam jeszcze sprecyzowanych planów na przyszłość	2,9%	6,4%	6,9%	9,9%	7,9%	3,1%
inne	1,9%	1,3%	0,9%	4,2%	1,6%	1,0%

Interesująco przedstawiają się wyniki badania ukazujące postawy studentów względem przyszłego miejsca pracy (rozumianego jako typ organizacji). Najwięcej badanych (31,4%) najchętniej podjęłoby zatrudnienie w instytucjach publicznych, takich jak: administracja, szkolnictwo, służba zdrowia, które, jak można przypuszczać, są dla badanych synonimem pewnej i bezpiecznej kariery zawodowej. Dalsze w kolejności, z dużym dystansem do pierwszej pozycji, a więc wyraźnie mniej cenione są: własna firma, mała prywatna firma i korporacja. Takie preferencje co do wyboru przyszłego miejsca pracy wyrażają w niemal równym stopniu przedstawiciele wszystkich grup kierunków, co może sugerować, że wybrany profil kształcenia nie czyni młodego człowieka mniej lub bardziej gotowym na podejmowanie ryzyka

biznesowego lub przyjęcie roli zawodowej w bardziej wolnorynkowych realiach. Obraz preferencji studentów w tym zakresie dopełniają wyniki badania dotyczące ich postawy wobec idei samozatrudnienia. Zamiar założenia działalności gospodarczej po zakończeniu studiów deklaruje tylko ok. 5% badanych, ale prawie 20% wskazało własną firmę jako najbardziej oczekiwany dla siebie scenariusz zawodowy. Okazuje się zatem, że działalność gospodarcza jest dla studentów atrakcyjnym wariantem rozwoju zawodowego, ale nie czują się gotowi na realizację takiego modelu kariery. Pojawia się zatem wyraźna rozbieżność pomiędzy tym, co młodzi uznają za realne a tym, co dla nich optymalne, pomiędzy skłonnością do podejmowania ryzyka biznesowego a wizją samego siebie w najbardziej atrakcyjnej roli zawodowej. Wynik ten jest spójny z opisaną wcześniej niską odpornością na stres, którą diagnozują u siebie studenci, a także opisaną dalej „samodzielność w działaniu”, która zajęła ostatnie miejsce w rankingu najważniejszych aspektów pracy zawodowej wskazywanych przez respondentów.

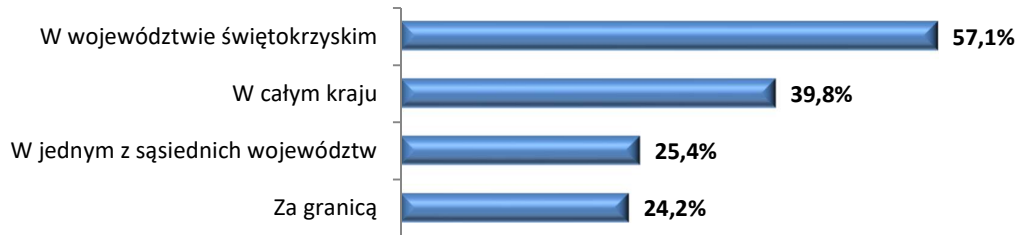

7. Mobilność

Jeden z istotniejszych celów badania dotyczył rozpoznania mobilności studentów w wymiarze geograficznym, ze szczególnym uwzględnieniem ich postaw wobec emigracji ekonomicznej i weryfikacja obiegowej tezy o występującej wśród młodych ludzi dużej skłonności do wyjazdów zarobkowych za granicę.

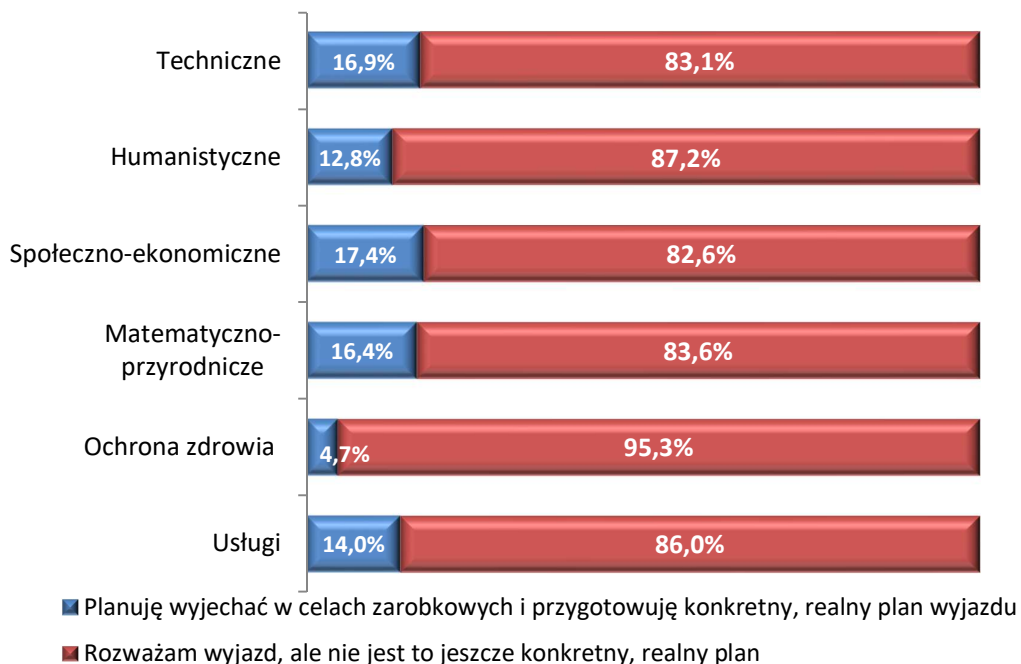
Dla większości badanych - blisko 60% - pierwszym wyborem po zakończeniu studiów będzie poszukiwanie pracy na terenie województwa świętokrzyskiego. Z rozkładu odpowiedzi na pytanie o zasięg poszukiwań pracy wynika, że znaczna część studentów rozważa również opcję podjęcia zatrudnienia poza województwem, co jest potwierdzeniem typowej dla młodych otwartości na zmianę miejsca zamieszkania, często wynikającej z braku posiadania własnego mieszkania. Odsetek studentów dopuszczających możliwość wyjazdu za granicę po zakończeniu studiów wynosi niewiele ponad 24%, ale - co istotne - spośród nich tylko 15% ma przygotowany konkretny plan wyjazdu. Tej grupie można zatem przypisać realne plany emigracyjne.

Gdzie zamierzasz szukać pracy?

Respondenci biorący pod uwagę wyjazd za granicę są z badawczego punktu widzenia grupą najbardziej interesującą. Przeprowadzona według kryterium kierunkowego analiza tej kategorii studentów wskazuje, że we wszystkich profilach kształcenia zdecydowaną większość stanowią osoby, dla których wyjazd jest jedną z rozważanych opcji, ale rozważania te mają charakter teoretyczny, bez konkretnych założeń i ustaleń. Największy udział takich respondentów odnotowano wśród studentów kierunków związanych z ochroną zdrowia - 95,3%. W przypadku tego profilu studiów należy jednak wziąć pod uwagę fakt, wśród respondentów znaleźli się również studenci kierunku lekarskiego, który nie obejmuje jeszcze pełnego cyklu kształcenia, dlatego taki rozkład odpowiedzi wśród studentów ochrony zdrowia należy interpretować inaczej niż w pozostałych grupach kierunków i wiązać z rocznikami studentów, którzy wzięli udział w badaniu. W przypadku tych respondentów mało uszczegółowiona opcja wyjazdu wynikać więc może z wczesnego etapu kształcenia, na którym byli oni w momencie badania. W przypadku osób kształcących się w zawodach medycznych taka postawa względem emigracji nie ma więc gwarancji stabilności.

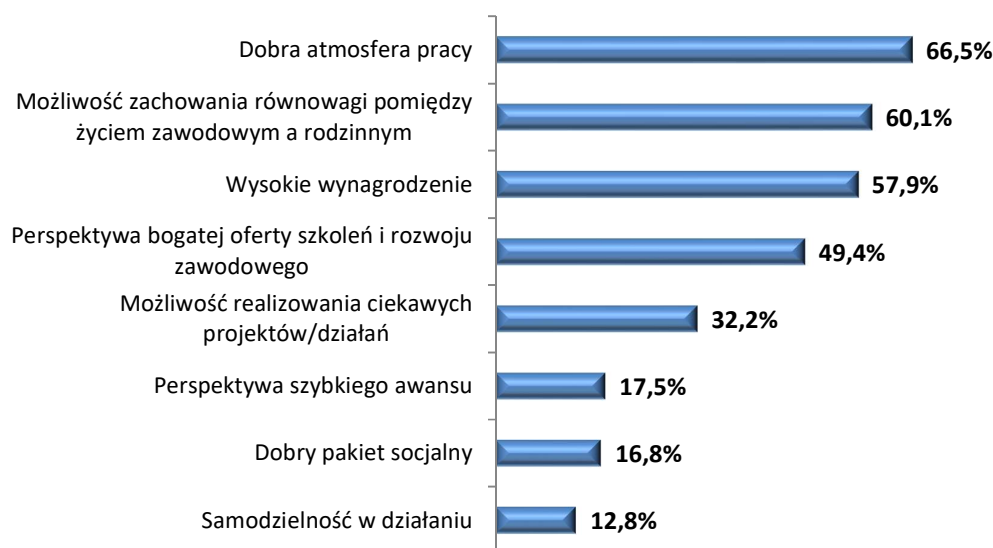
Jeżeli zamierzasz szukać pracy za granicą, to jakie są Twoje plany?

8. Najważniejsze aspekty przyszłej pracy zawodowej

Wynikający z badania sposób postrzegania pracy, jaki charakteryzuje respondentów uprawnia do stwierdzenia, że są oni typowymi przedstawicielami swojego pokolenia. Rozkład odpowiedzi na pytanie o najważniejsze aspekty pracy zawodowej odślania nie tylko postawy młodych względem rynku pracy, ale również system ich wartości i życiowych priorytetów. Najczęściej wymienianymi przez badanych motywatorami do pracy jest *dobra atmosfera w pracy* (66,5% wskazań) oraz *możliwość godzenia życia zawodowego z osobistym* (60,1%), co oznacza, że badani są zwolennikami typowego dla młodego pokolenia modelu *work&life balance*. Postaw studentów względem wymienionych wyżej wymiarów pracy zawodowej nie różnicuje znacząco profil kształcenia - w obrębie wszystkich grup kierunków mają one najwięcej zwolenników. Na niższych, chociaż wciąż relatywnie wysokich pozycjach znajdują się *wysokie wynagrodzenie* (57,9% wskazań) oraz *perspektywa bogatej oferty szkoleń i rozwoju zawodowego* (49,4%). Wynik dotyczący rozwoju zawodowego skojarzony z niskim odsetkiem studentów, dla których ważna jest *perspektywa szybkiego awansu* (17,5%) składa się na obraz młodych ludzi, którzy w przyszłości widzą siebie bardziej w roli ekspertów, nie – menadżerów czy liderów. Brak skłonności przywódczych zdaje się też potwierdzać niewielka ilość wskazań na *samodzielność w działaniu* (12,8%), którą badani studenci uznali za najmniej istotny aspekt pracy zawodowej. Takie postrzeżenie samodzielności może sugerować dużą zewnątrzsterowność młodych, zwłaszcza w zestawieniu z opisanymi wcześniej wynikami dotyczącymi ich preferencji co do miejsca pracy, skłonności do ryzyka biznesowego, niskiej aktywności społecznej itp.

Jakie aspekty pracy zawodowej są dla Ciebie najważniejsze?

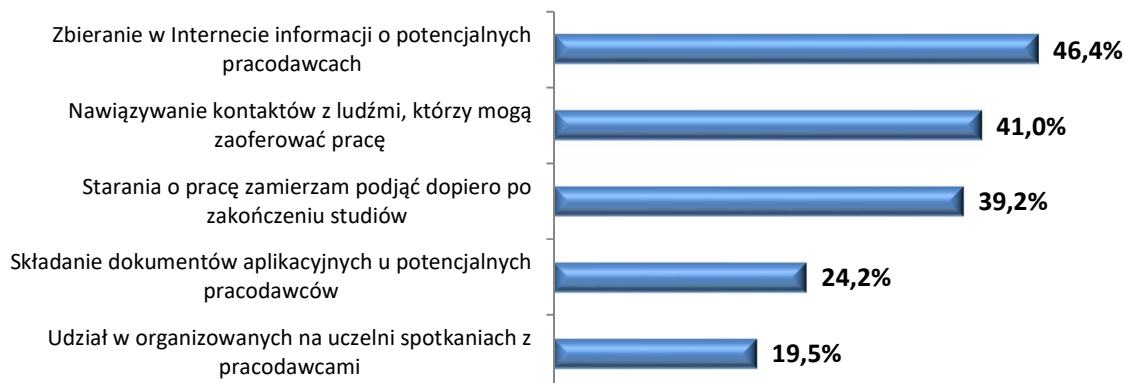
Najważniejsze aspekty pracy zawodowej według grup kierunków

Które z wymienionych aspektów pracy zawodowej uznajesz za najważniejsze?	techniczne	humanistyczne	społeczno-ekonomiczne	matematyczno-przyrodnicze	ochrona zdrowia	usługi
Perspektywa szybkiego awansu	16,7%	15,8%	19,5%	17,4%	18,0%	12,5%
Perspektywa bogatej oferty szkoleń i rozwoju zawodowego	50,2%	52,4%	47,8%	47,8%	51,9%	44,8%
Wysokie wynagrodzenie	55,6%	55,9%	60,0%	60,9%	56,6%	58,3%
Możliwość zachowania równowagi pomiędzy życiem zawodowym a rodzinnym	62,6%	60,1%	58,1%	57,1%	61,9%	63,5%
Możliwość realizowania ciekawych projektów/działań	31,2%	33,8%	31,5%	32,3%	33,9%	33,3%
Dobra atmosfera pracy	63,4%	67,8%	66,4%	65,8%	69,8%	72,9%
Samodzielność w działaniu	14,9%	12,9%	11,1%	14,3%	13,2%	10,4%
Dobry pakiet socjalny	17,5%	13,5%	17,4%	18,6%	16,9%	15,6%

9. Działania na rzecz przyszłego zatrudnienia

Na ocenę stopnia gotowości wejścia studentów na rynek pracy wpływa w dużym stopniu analiza podejmowanych przez nich działań związanych z przyszłym zatrudnieniem (w rozumieniu zatrudnienia stałego, nie - pracy dorywczej, tymczasowej, która, jak przedstawiono wcześniej, jest doświadczeniem większości studentów). Wśród najczęściej podejmowanych aktywności są takie, które wymagają relatywnie najmniejszego zaangażowania - *przeglądanie ofert pracy w internecie* (46,4% badanych) oraz takie, które trudno jednoznacznie oddzielić od działań o charakterze towarzyskim - *nawiązywanie nieformalnych kontaktów z ludźmi, którzy mogą zaoferować pracę* (41%). Rzadziej wskazywane są działania wymagające większej proaktywności - próby mniej lub bardziej bezpośredniego dotarcia do konkretnych pracodawców: udział w rekrutacjach - *składanie dokumentów aplikacyjnych u potencjalnych pracodawców* (24,2%) i *udział w organizowanych na uczelniach spotkaniach z pracodawcami* (19,5%). Niekorzystnie w ocenie przygotowania studentów do wejścia na rynek pracy wypada wysoki (39,2%) odsetek odpowiedzi oznaczających brak konkretnych działań w tym zakresie i odkładanie prób zdobycia doświadczeń zawodowych po zakończeniu studiów. Opisane strategie działań studentów mają swoich zwolenników we wszystkich grupach kierunków w dość podobnych proporcjach. Nie stanowią one zatem istotnego czynnika różnicującego badaną zbiorowość według profilu kształcenia, co może oznaczać, że o takiej postawie nie przesądza mniej lub bardziej absorbujący program kształcenia, a bardziej – zespół czynników indywidualnych, których rozpoznanie wykracza poza ramy badania.

Jakie działania związane z przyszłym zatrudnieniem podejmujesz w trakcie studiów?

10. Realia rynku pracy według studentów

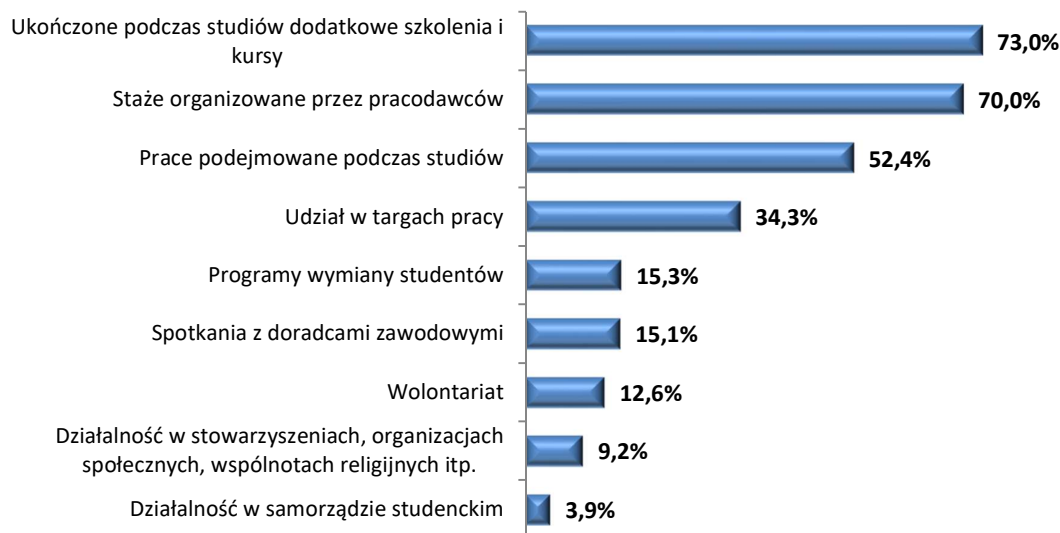
Aby stwierdzić na ile studenci są realistami w ocenie panujących na rynku pracy uwarunkowań, konieczne było rozpoznanie ich wyobrażeń na temat tego, co stanowi o przewadze konkurencyjnej kandydata do pracy, oczekiwań pracodawców, ograniczeń młodych ludzi w zdobyciu satysfakcjonującego zatrudnienia oraz ich aspiracji zarobkowych.

10.1 Czynniki budujące przewagę konkurencyjną kandydata do pracy

Studenci, pomimo relatywnie niskiej aktywności w zakresie poszukiwania przyszłej pracy, posiadają dość realistyczną ocenę tego, co może być pomocne w procesie budowania przewag konkurencyjnych na rynku pracy. Najczęściej wskazują na dodatkowe kompetencje: *ukończone podczas studiów dodatkowe szkolenia i kursy* (73%). Niemal równie często (70%) doceniają udział w *stażach organizowanych przez pracodawców*, a znacznie mniej wskazań (52,4%) dotyczy *prac podejmowanych podczas studiów*, co oznacza, że studenci dostrzegają różnice pomiędzy znaczeniem, jakie w budowaniu potencjału zawodowego mają prace dorywcze, które wykonują w celu wsparcia swojego budżetu a zatrudnieniem w konkretnym środowisku pracy, kształtującym w praktyce określone umiejętności zawodowe. Wynik dotyczący staży świadczy o dużym zrozumieniu studentów dla tego sposobu formowania potencjału zawodowego, ale jednocześnie wypada bardzo niekorzystnie w zestawieniu z prezentowanym wcześniej wynikiem odnoszącym się do realnego udziału studentów w stażach: udział taki zadeklarował 1% badanych studentów. Widać więc poważną rozbieżność pomiędzy świadomością studentów w zakresie pewnych reguł funkcjonowania rynku pracy a ich faktyczną aktywnością w tym zakresie. Może ona być jednak poważnie ograniczana przez czynniki obiektywne, niezależne od działań samych studentów, a leżące bardziej po stronie pracodawców, którzy nie dość często występują z ofertą programów stażowych dla studentów.

Badani cenią również *udział w targach pracy* (34,3% wskazań) upatrując w nich najwyraźniej wielu okazji do zdobycia kontaktów zawodowych, a najmniejszą wagę przywiązują do różnych form aktywności społecznej (*wolontariat, działalność w stowarzyszeniach, organizacjach społecznych, wspólnotach religijnych, działalność w samorządzie studenckim*), przypisując im niewielkie znaczenie w budowaniu swojego kapitału zawodowego.

Które aktywności uważasz za szczególnie przydatne w skutecznym poszukiwaniu pracy?

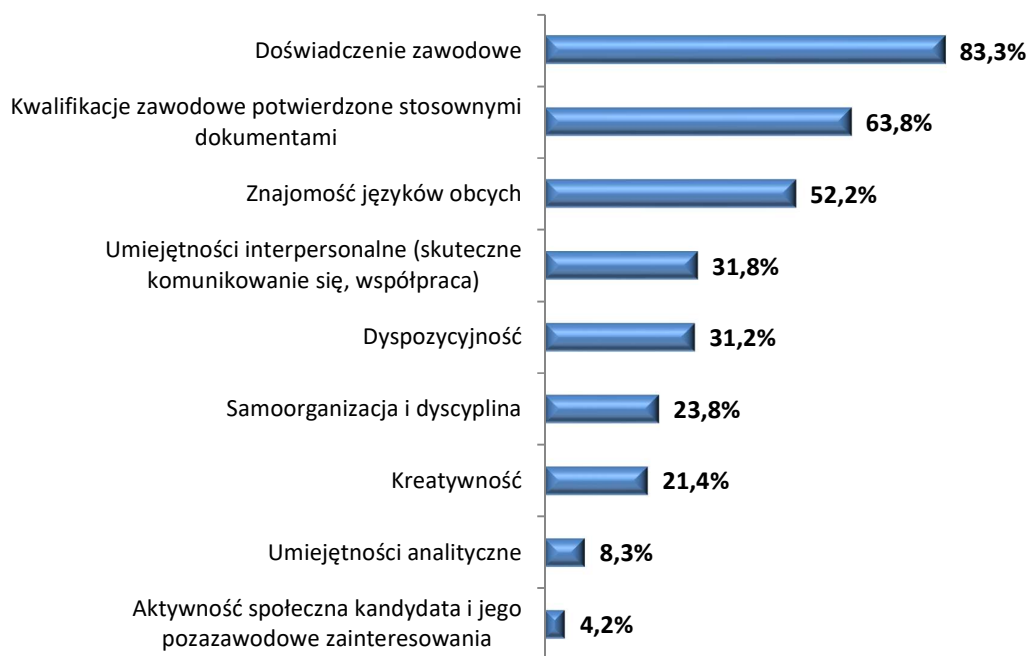
10.2 Wymagania pracodawców

Wyobrażenia studentów na temat tego, czego rynek najbardziej oczekuje od kandydata do pracy są zbieżne z wynikami badań pracodawców poświęconych tej kwestii. Zbieżność ta dotyczy głównie postrzegania *doświadczenia zawodowego*, któremu zarówno pracodawcy, jak i studenci (83,3% wskazań) przypisują znaczenie priorytetowe w zestawie cech, które powinien posiadać kandydat do pracy. Oznacza to, że studenci są w pełni świadomi swoich ograniczeń w zakresie możliwości spełnienia najważniejszego oczekiwania pracodawców. Na dalszej pozycji znajdują się *kwalifikacje zawodowe potwierdzone stosownymi dokumentami* (63,8%). Wysoki odsetek odpowiedzi zyskała również *znajomość języków obcych* (52,2%), która również jest ceniona przez pracodawców, chociaż głównie tych, związanych z międzynarodowym środowiskiem pracy. Pozostałe cechy składające się na obraz poszukiwanego pracownika mają, zdaniem studentów, mniejsze znaczenie, ale trudno ten pogląd skonfrontować z preferencjami pracodawców, bowiem oni sami, w zależności od branży czy stanowiska pracy, różnie formułują swoje wymagania.

Po raz kolejny zwraca uwagę natomiast fakt, że zdaniem studentów wykazywana przez nich *aktywność społeczna* nie buduje w istotny sposób ich atrakcyjności jako kandydatów do pracy. Być może w takim postrzeganiu tej kwestii należy szukać odpowiedzi na opisane wcześniej niskie wskaźniki udziału studentów w różnych formach życia zbiorowego.

Ten wątek badawczy, który dotyczy uwarunkowań aktywności społecznej młodych ludzi i który pojawia się w kilku kontekstach w obrębie omawianego badania, wydaje się być wart pogłębienia w odrębnych przedsięwzięciach badawczych.

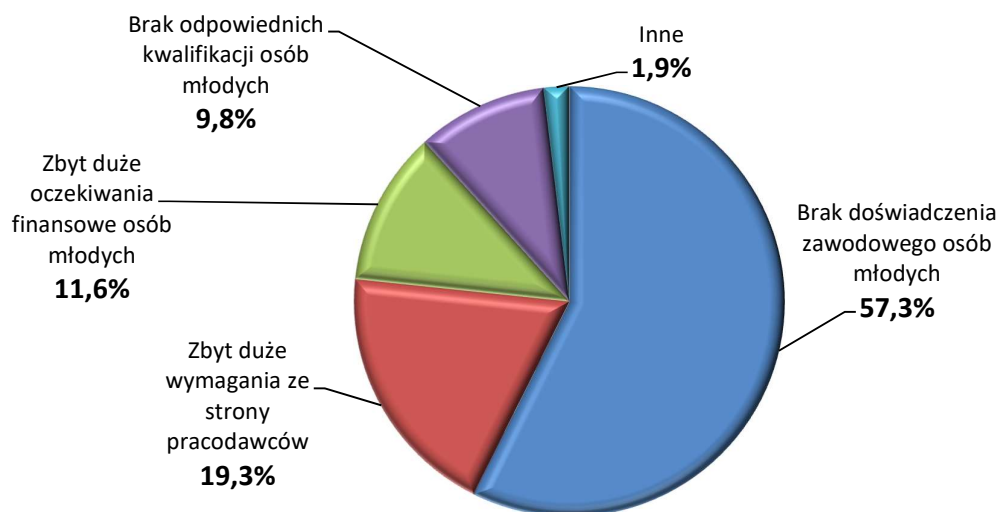
Na jakie cechy kandydatów, Twoim zdaniem, zwracają uwagę pracodawcy w procesie rekrutacyjnym?

10.3 Bariery zatrudnialności młodych

Opinie studentów na temat preferencji pracodawców w zakresie rekrutacji pracowników wiążą się ściśle z ich opiniami na temat najpoważniejszych barier zatrudnieniowych młodych ludzi. To, co jest postrzegane jako największy atut kandydata do pracy - *doświadczenie zawodowe* - przekłada się również na największą barierę w znalezieniu pracy. Na jego brak, jako podstawową przeszkodę w wejściu na rynek pracy, wskazuje 57,3% respondentów. W zestawie pozostałych odpowiedzi relatywnie duży odsetek (19,3%) przypada na te, w których respondenci przenoszą odpowiedzialność za problemy zatrudnieniowe młodych na pracodawców, uznając, że ich powodem są *zbyt duże wymagania ze strony pracodawców*. Tylko co dziesiąty badany (9,8% ogółu) lokuje przyczynę problemów ściśle po stronie osób młodych - identyfikując u nich *brak odpowiednich kwalifikacji*. Podobnie można zinterpretować *zbyt duże oczekiwania finansowe osób młodych*, na które padło 11,6% wskazań.

Co według Ciebie jest głównym powodem, dla którego młodzi ludzie mają trudności ze znalezieniem pracy?

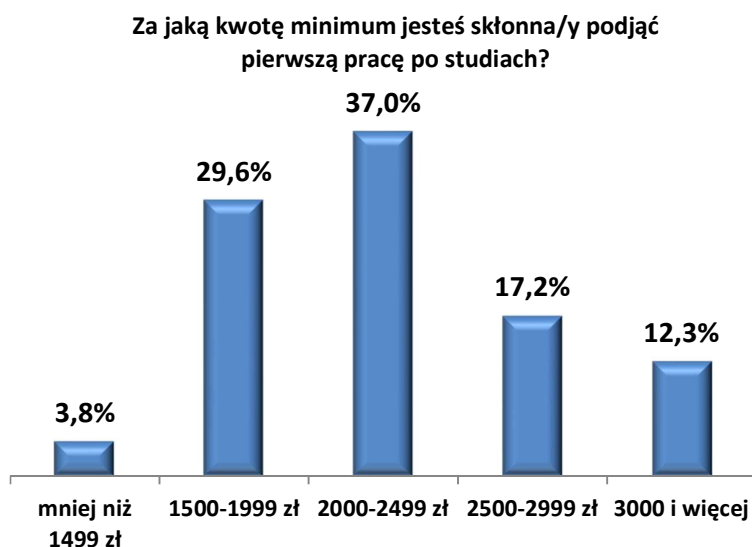
10.4 Aspiracje zarobkowe

Poziom aspiracji zarobkowych studentów jest dość istotnym wskaźnikiem realizmu wyobrażeń, jakie studenci mają na temat rynku pracy. Jak wspomniano wyżej, ponad 11% badanych uważa, że ważnym powodem problemów ze znalezieniem pracy są wygórowane oczekiwania płacowe osób młodych. Jednocześnie najwięcej badanych oczekuje, że ich pierwsze wynagrodzenie *netto* będzie mieścić się w przedziale od 2 do 2,5 tys. złotych, podczas gdy przeciętne miesięczne wynagrodzenie *brutto* w roku 2017 w podmiotach zatrudniających do 9 pracowników (stanowiących w województwie świętokrzyskim 95,6% ogółu podmiotów) wynosiło 2.401,00 zł w świętokrzyskim i 2.801,00 zł w kraju². Biorąc dodatkowo pod uwagę fakt, że statystycznie wyliczane wysokości wynagrodzeń nie są różnicowane ze względu na staż pracy, można uznać, że aspiracje zarobkowe części studentów mogą być zawyżone w stosunku do rynkowych realiów, choć trudno im odmówić zasadności co do istoty sprawy. Wysokość pierwszego wynagrodzenia zaoferowanego młodemu przez rynek może być zatem powodem ich rozczarowania i zweryfikować plany na przyszłość, łącznie z tymi, które dotyczą emigracji zarobkowej.

Czynnikiem dość wyraźnie różnicującym studentów w szacowaniu ich wartości rynkowej jako przyszłych pracowników jest profil kształcenia. Najwyżej wyceniają swoją pracę przedstawiciele kierunków technicznych, najniżej – kierunków humanistycznych (biorąc pod uwagę odsetek studentów określających swoje wymagania finansowe na najniższym poziomie). Takie różnice w oczekiwaniach płacowych respondentów zgodne są z rynkowymi

² Działalność gospodarcza przedsiębiorstw o liczbie pracujących do 9 osób w 2017 r., GUS, 3 października 2018 r.

tendencjami, co można uznać za kolejny przejaw realistycznego obrazu rynku pracy, jakim w swoich ocenach kierują się badani studenci.

Oczekiwania płacowe według grup kierunków

Jakiego wynagrodzenia oczekujesz w pierwszej pracy (netto)?	techniczne	humanistyczne	społeczno-ekonomiczne	matematyczno-przyrodnicze	ochrona zdrowia	usługi
do 1499 zł	2,4%	6,1%	3,7%	5,0%	2,6%	4,2%
1500-1999 zł	20,4%	29,3%	29,2%	35,4%	32,3%	24,0%
2000-2499 zł	39,7%	35,4%	36,4%	30,4%	38,1%	42,7%
2500-2999 zł	19,7%	17,7%	18,3%	18,0%	15,9%	17,7%
3000 zł i więcej	17,8%	11,6%	12,5%	11,2%	11,1%	11,5%

11. Ocena perspektyw na przyszłość

Pomimo świadomości barier i trudności, jakich młodzi ludzie doświadczają wchodząc na rynek pracy, badani studenci w swoim podejściu do przyszłości przejawiają optymizm, chociaż na pewno jest on bardziej umiarkowany niż nadmierny. Udział osób jednoznacznie uważających się za optymistów jest podobny do udziału niezdecydowanych w tej materii (odpowiednio: 46,9% i 45,4%), ale zadeklarowani pesymiści stanowią tylko 7,6% respondentów. Jednocześnie nie występuje wyraźna zależność pomiędzy tymi ocenami a wybranym kierunkiem studiów. Okazuje się więc, że przynależność do danej grupy kierunków nie czyni studentów większymi lub mniejszymi optymistami. Podobny poziom ufności w pozytywny rozwój kariery zawodowej przejawiają zarówno studenci kierunków, które przez nich samym uznane zostały za stwarzające perspektywę łatwego startu zawodowego, jak i tych, które takich gwarancji nie dają. Można zatem uznać, że sam fakt młodości jest wystarczającym czynnikiem wywołującym optymizm w myśleniu o przyszłości.

Jak oceniasz swoje perspektywy zawodowe w ciągu najbliższych 5 lat?

Jak oceniasz swoje perspektywy zawodowe w ciągu najbliższych 5 lat?

